

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

Obchodná fakulta

Evidenčné číslo: 102003/ B/ 2014/ 3065193181

**VZNIK EUROÁZIJSKEJ ÚNIE: MÝTUS ALEBO
REALITA?**

Bakalárska práca

2014

Štefan Jasenčák

EKONOMICKÁ UNIVERZITA V BRATISLAVE

Obchodná fakulta

**VZNIK EUROÁZIJSKEJ ÚNIE: MÝTUS ALEBO
REALITA?**

Bakalárska práca

Študijný program: Zahraničnoobchodné podnikanie

Študijný odbor: 6262 Obchodné podnikanie

Školiace pracovisko: Katedra medzinárodného obchodu

Vedúci záverečnej práce: Ing. Gabriela Sopková, PhD.

Čestné vyhlásenie

Čestne vyhlasujem, že záverečnú prácu som vypracoval samostatne a že som uviedol všetku použitú literatúru

Dátum:

.....

podpis študenta

Pod'akovanie

Touto cestou sa chcem poďakovať Ing. Gabriele Sopkovej, PhD. za odborné vedenie a pomoc, ktoré mi poskytla pri vypracovaní záverečnej práce.

ABSTRAKT

JASENČÁK, Štefan: *Vznik Euroázijskej únie: Mýtus alebo realita?* Bakalárska práca – Ekonomická univerzita v Bratislave.

Obchodná fakulta; Katedra medzinárodného obchodu. – Ing. Gabriela Sopková, PhD. – Bratislava: OF EU, 2014, 65 strán.

Cieľom záverečnej bakalárskej práce je charakterizovať a analyzovať postavenie a úlohy novovznikajúceho integračného zoskupenia Euroázijskej únie vo svetovom hospodárstve, jeho vzťah k Európskej únii a perspektívy vývoja do budúcnosti. Práca je rozdelená do 4 kapitol a obsahuje 10 tabuliek a 13 grafov. Prvá kapitola predstavuje vytýčenie teoretického základu pojmu medzinárodná ekonomická integrácia, ktorého pochopenie je významné pre celú predkladanú bakalársku prácu. Ďalej záverečná práca obsahuje charakteristiku vývoja integrácie v Európskej únii. V poslednej časti tejto kapitoly je predstavená základná charakteristika a teoretický základ Euroázijskej únie. V druhej kapitole je definovaný hlavný cieľ bakalárskej práce, ale aj čiastkové ciele, ktoré ho špecifikujú a podporujú. V tretej kapitole sú zakomponované vedecké metódy, pomocou ktorých bola vypracovaná záverečná práca. Záverečná, štvrtá kapitola sa zaoberá zmluvnou základňou vzájomného obchodu medzi EÚ a členskými krajinami Euroázijskej únie, ďalej sú tu analyzované obchodno-hospodárske vzťahy medzi EÚ a jednotlivými krajinami Euroázijskej únie, konkrétne ich zahraničnoobchodná výmena. Posledná časť tejto kapitoly analyzuje vývoj priamych zahraničných investícií a identifikuje jednotlivé sektory prílevu PZI v krajinách Euroázijskej únie.

Kľúčové slová: medzinárodná ekonomická integrácia, colná únia, obchodno-hospodárske vzťahy, priame zahraničné investície.

ABSTRACT

JASENČÁK, Štefan: *Creation of Eurasian union: Myth or reality?* – University of Economics in Bratislava. Faculty of Commerce. Department of International Trade. – Ing. Gabriela Sopková, PhD. – Bratislava: OF EU, 2014, 65 p.

The aim of the bachelor thesis is to define and analyze the status and role of the emerging integration group of Eurasian union in the global economy, its relationship to the European Union and its perspectives for the future development. The bachelor thesis is divided into four chapters and contains 10 tables and 13 graphs. The first chapter introduce the theoretical basis of the concept of international economic integration, which is important for understanding the whole presented bachelor thesis. Furthermore, final work includes characteristics of development of integration in the European Union. In the final section of this chapter are introduced the main characteristics and the theoretical basis of the Eurasian Union. The second chapter defines the main objective of the thesis, but also partial goals, which specifies and support them. In the third chapter are incorporated scientific methods, by which was prepared this bachelor thesis. The final, fourth chapter introduce the contractual framework of bilateral trade between the EU and member countries of the Eurasian union, there are also analyzed the trade- economic relations between the EU and individual countries of Eurasian Union, specifically by its foreign trade. The last part of fourth chapter analyzes the development of foreign trade investments and identifies the individual sectors of FDI inflows in the countries of the Eurasian Union.

Keywords: international economic integration, customs union, trade and economic relations, foreign direct investment.

OBSAH

ÚVOD	8
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	10
1.1 Teoretické východiská medzinárodnej ekonomickej integrácie	11
1.2 Európska únia ako najvyššia dosiahnutá forma integrácie na svete	22
1.3 Základná charakteristika a teoretický základ Euroázijskej únie	28
2 Cieľ práce	31
3 Metodika práce	32
4 Výsledky práce	34
4.1 Zahraničný obchod medzi EÚ a krajinami Euroázijskej únie.....	38
4.2 Ekonomická charakteristika členských štátov Euroázijskej únie a ich postavenie k EÚ	41
4.3 Priame zahraničné investície v krajinách Euroázijskej únie	56
ZÁVER	59
ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY	61

ÚVOD

Dnešný svet a jeho jednotlivé ekonomické subjekty čelia niekoľkým trendom, ktoré sa zo dňa na deň, pod vplyvom svetového diania zosilňujú a ovplyvňujú správanie ekonomických celkov. Za najvýznamnejšie trendy môžeme v súčasnosti považovať globalizáciu, interdependenciu a jeden z najsilnejších trendov, ktorý je pozorovateľný už niekoľko desaťročí, sú integračné snahy jednotlivých ekonomík začleniť sa do integračných celkov za účelom získania konkurenčných výhod pri presadzovaní sa na medzinárodnom trhu. Krajiny sa spájali z dôvodu vytvorenia ekonomických mocností a jedným z takýchto zoskupení je novovznikajúce integračné zoskupenie Euroázijská únia, ktorá má ambíciu byť založená na podobnej myšlienke ako Európska únia. Členskými štátmi Euroázijskej únie sú v súčasnosti Bielorusko, Kazachstan a Rusko, s perspektívou prijatia ďalších krajín bývalého Sovietskeho zväzu do tohto zoskupenia. Integračné snahy post-sovietskych štátov po rozpade Sovietskeho zväzu vyústili do vzniku Spoločenstva nezávislých štátov v roku 1991, ktoré umožňovalo nadviazanie spolupráce a vytvorenie nového inštitucionálneho rámca pre pôsobenie členských krajín. Na druhej strane toto spoločenstvo prestáva byť kompaktným a akcieschopným, pretože viaceré návrhy na prehĺbenie integrácie v minulosti zostali na úrovni deklarácie, resp. stroskotali na nezájme politických predstaviteľov jednotlivých krajín.

Hlavným cieľom predkladanej bakalárskej práce je charakterizovať a analyzovať postavenie a úlohy novovznikajúceho integračného zoskupenia Euroázijskej únie vo svetovom hospodárstve, jeho vzťah k Európskej únii a perspektívy vývoja do budúcnosti. Naším zámerom je všeobecne charakterizovať medzinárodnú ekonomickú integráciu, ekonomickú integráciu na makroúrovni, ďalej charakterizovať regionálnu integráciu a aplikovať ekonomickú integráciu na Euroázijskú úniu.

Záverečná práca je rozdelená do štyroch kapitol. V prvej kapitole bakalárskej práce autor objasňuje pojem medzinárodná ekonomická integrácia, regionálna ekonomická integrácia, charakterizuje formy a stupne ekonomickej integrácie. Ďalej špecifikuje vývoj medzinárodnej ekonomickej integrácie v Európskej únii- ktorá je najvýznamnejším

obchodným partnerom členských krajín Euroázijskej únie a poukazuje aj na súčasnú situáciu Euroázijskej únie.

Druhá kapitola je zameraná na stanovenie hlavného cieľa bakalárskej práce a kvôli obširnosti problematiky bolo nevyhnutné stanoviť aj čiastkové ciele. Podstata tretej kapitoly spočíva vo vysvetlení metodiky a metód skúmania. Súčasťou kapitoly je charakteristika objektu skúmania záverečnej práce, pracovný postup, taktiež v nej autor uvádza informácie o spôsobe získavania údajov a zdroje.

Štvrtá kapitola sa venuje identifikácii zmluvnej základne vzájomného obchodovania medzi EÚ a Euroázijskou úniou. Autor v nej charakterizuje vývoj vzájomného zahraničného obchodu medzi týmito dvoma zoskupeniami a zahraničný obchod každého členského štátu Euroázijskej únie a EÚ osobitne, na základe dostupných údajov identifikuje najperspektívnejšie oblasti vzájomného obchodovania a charakterizuje vývoj priamych zahraničných investícií v krajinách Euroázijskej únie.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Ekonomická integrácia zastáva vo svetovom hospodárstve nezastupiteľné miesto. Nezáleží na tom, či ide o integráciu medzi jednotlivými národmi, v určitých trhových segmentoch, alebo sa prostredníctvom nej sledujú určité politické a iné záujmy, vo väčšine prípadov ide o cieľ zabezpečiť si, resp. zväčšiť určité ekonomické, trhové alebo spoločensko-politické výhody. Na základe týchto dôvodov sa prepojenosť jednotlivých národných celkov alebo trhových segmentov stáva dôležitým predpokladom pre úspešnosť v medzinárodnom podnikaní. Integrácia je v celosvetovom hospodárstve reálny, veľmi výrazný a dlhodobý vývojový trend.¹

Z hľadiska vplyvu integrácie na svetové hospodárstvo rozlišujeme integráciu regionálnu, celosvetovú a globálnu. Regionálne integrácie sa začali rozvíjať v 30. a 40. rokoch 20. storočia. Podstatou regionálnych zoskupení bolo odstraňovanie diskriminačných prekážok vo vzájomnom obchode medzi dvoma a viacerými krajinami a následná tvorba spolupráce a koordinácie medzi zúčastnenými členmi. V podstate regionálnu integráciu môžeme charakterizovať ako zjednocovanie ekonomických a politických procesov zúčastnených krajín, ktoré vedú prostredníctvom vzájomnej spolupráce a solidarity k spájaniu, zlučovaniu a zjednoteniu predtým samostatných ekonomík². Integračné procesy sa rozvíjajú na úrovni mikrointegrácie, t.j. na úrovni podnikateľských subjektov, resp. firiem a na úrovni makrointegrácie, tzn. na úrovni vlád integrujúcich sa štátov. K formám **makroekonomickej integrácie** radíme: pásмо voľného obchodu, colnú úniu, spoločný trh, hospodársku a menovú úniu. Podľa rozsahu právomoci riadiacich vrcholných orgánov rozlišujeme:

- **medzištátnu integráciu**- kde spoločné orgány tvorené zástupcami integrujúcich krajín majú obmedzené právomoci.

¹ BALÁŽ, P. a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie. Na vlně globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. 5. vyd. Bratislava: SPRINT 2. s.38. ISBN: 978-80-89393-18-3.

² Tamtiež, s.112.

- **nadštátnu integráciu**- spoločné orgány majú rozsiahle právomoci, v pokročilejších štádiách integračného procesu dochádza k nahradzovaniu princípu jednomyseľnosti princípom väčšinového hlasovania.

Podľa rozsahu pôsobností prijímaných integračných opatrení členíme makrointegráciu na:

- **úplnú**- kde sa v integračnom procese zúčastňujú všetky štáty prichádzajúce do úvahy
- **neúplnú**- nezahŕňajú všetky potenciálne krajiny (charakter regionálnej integrácie), všetky odvetvia (charakter sektorovej integrácie) a nezahŕňajú ani všetky hospodárske a politické opatrenia (charakter horizontálnej integrácie).

Mikrointegrácia zahŕňa prekonávanie ekonomických bariér medzi štátmi v oblasti medzinárodných pohybov tovarov, služieb, kapitálu a pracovných síl. Mikrointegračné formy sa rozvíjajú vo formách reprodukčného procesu, ktorými sú: predvýrobná oblasť, výrobná oblasť a oblasť odbytu.³ Holandský ekonóm J. Tinbergen zaviedol pojmy pozitívna a negatívna integrácia.⁴ „*Negatívna integrácia označuje odstraňovanie prekážok obchodu, resp. diskriminácie pri uplatňovaní národných hospodárskych politík a pravidiel. Pozitívna integrácia modifikuje existujúce a vytvára nové nástroje a inštitúcie na účely riadneho a efektívneho fungovania trhu integračného zoskupenia, ako aj presadzovanie jeho celkových cieľov.*“

1.1 Teoretické východiská medzinárodnej ekonomickej integrácie

Napriek tomu, že integračné procesy sa rozvíjali vo svetovom hospodárstve najmä v poslednej dekáde 20. storočia, ekonomická integrácia patrí vo svetovom hospodárstve k dlhodobým javom. Spočiatku ekonomická integrácia znamenala odstraňovanie obchodných bariér medzi štátmi. Vzhľadom na fakt, že integračné zoskupenia sa po druhej svetovej vojne rozvíjali a vykazovali nové dimenzie medzi zúčastnenými štátmi, menilo sa aj chápanie a skúmanie integrácie v ekonomických teóriách.

³ ŠÍBL, D. - ČIDEROVÁ, D. - MOGYOROSIOVÁ, Z. 2005. *Integračné procesy v Európskej únii*. Bratislava: EKONÓM, 2005. s. 35- 38. ISBN: 80-225-2041-1.

⁴ TINBERGEN, J.: *International Economic Integration*. Amsterdam: Elsevier, 1954.

V teóriách existuje množstvo definícií ekonomických integrácií. Niektorí ekonómovia tvrdia, že ekonomická integrácia si vyžaduje neexistenciu vládnej diskriminácie pri pohybe tovaru a výrobných faktorov. Ďalšie tvrdenie skúma ekonomickú integráciu ako nič iné než voľný obchod. Akokoľvek, medzinárodná ekonomická integrácia je vo vzťahu k medzinárodnému obchodu vyššou formou internacionalizácie hospodárskeho života.⁵ Medzinárodná ekonomická integrácia je objektívny proces, ktorý vyplýva z potrieb rozvoja medzinárodnej deľby práce. Jej zmyslom by malo byť lepšie využívanie moderných technológií, pre ktoré obmedzený národný trh nevytvára vhodné predpoklady.⁶

Podľa B. Balassu medzinárodná ekonomická integrácia predstavuje proces, ktorého výsledkom je postupné a vzájomné prepájanie, prispôsobovanie a zblížovanie jednotlivých národných ekonomík do jedného celku⁷. Tento proces prehĺbuje vzájomnú závislosť medzi národmi, vzniká postupná transformácia novej ekonomickej štruktúry vo vznikajúcom hospodárskom celku. Integrovaný proces vymedzuje od spoločnej medzinárodnej obchodnej politiky až po úplný súhrn pravidiel ekonomického mechanizmu.

Ako už je vyššie spomenuté, najväčší rozvoj integračných zoskupení bol po skončení druhej svetovej vojny, kedy sa mnohé krajiny snažili združiť do jednotlivých regiónov alebo zón. Táto forma integrácie sa označuje ako **regionalizmus**. Tieto regionálne zoskupenia, ktorých hlavným cieľom bol rozvoj vzájomných obchodných vzťahov, vznikali už v 19. storočí. Ako príklad vzniku takého zoskupenia po druhej svetovej vojne môžeme uviesť Európske spoločenstvo pre uhlie a oceľ (ESUO)⁸. Dôležitým strategickým aspektom je, že regionalizmus podporuje a zabezpečuje otvorenosť, súťaživosť, zodpovednú hospodársku politiku a dôveryhodnosť za účelom dosiahnutia úžitkov zo spoluúčastnených

⁵ BALÁŽ, P. a kol. 2008. *Alternatívy vývoja európskej integrácie*. 1. vyd. Bratislava: EKONÓM 2008. s. 21. ISBN 978-80-225-2657-9.

⁶ BAUMGARTNER, B. – GAVALOVÁ, V. 2013. *Medzinárodná ekonomická integrácia rozvojových krajín*. Bratislava: EKONÓM, 2013. s. 11. ISBN: 978-80-225-3641-7.

⁷ BALÁŽ, P. a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie. Na vlnu globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. 5. vyd. Bratislava: SPRINT 2. s.112. ISBN: 978-80-89393-18-3.

⁸ LIPKOVÁ, Ľ. a kol. 2011. *Európska únia*. Bratislava : Vydavateľstvo Sprint dva, 2011. s.11- 12. ISBN 978-80-89393-33.

krajín, tieto úžitky nemajú negatívny dopad na tretie krajiny.⁹ Integrácia na regionálnej, európskej a celosvetovej úrovni si vyžaduje, aby krajiny dodržiavali pravidlá, ktorých vykonávanie upravuje multilaterálny obchodný systém. Tieto pravidlá boli zavedené a sú realizované v kontexte dohôd spravovaných Svetovou obchodnou organizáciou (WTO).¹⁰

Proces medzinárodnej ekonomickej integrácie začína otvorenosťou jednotlivých ekonomík. Efekty a rámec taktiež závisia na štruktúre vzťahov medzi týmito ekonomikami. Na analýzu intenzity integračného procesu je potrebné zohľadniť jednotlivé faktory, ktoré súvisia s indexom integrácie:¹¹

- a) **Otvorenosť** - čím viac je daná ekonomika otvorená, tým viac bude integrovaná
- b) **Rovnovážne vzťahy** – ekonomiky, ktoré uchovávajú priame rovnovážne vzťahy s inými ekonomikami, úmernými k ich veľkosti, dosiahnu vyššiu úroveň integrácie.
- c) **Nepriame vzťahy** – krajina, ktorá posilňuje svoje vzťahy s ekonomikami iných štátov prostredníctvom nepriamych vzťahov s tretími krajinami, dosiahne vyššiu úroveň integrácie.
- d) **Veľkosť** – čím vyššia je daná ekonomika, tým relevantnejšia bude jej integrácia pre proces globalizácie svetovej ekonomiky.

Medzi najvýznamnejších predstaviteľov ekonomickej teórie zaoberajúcich sa integračnými procesmi môžeme zaradiť kanadského ekonóma B. Balassu, amerického ekonóma J. Vinera, holandského ekonóma J. Tinbergena, anglického ekonóma J. E. Meadeho, kanadského ekonóma R. A. Mundella. B. Balassa ako jeden z prvých ekonómov rozpracoval teóriu ekonomickej integrácie vo svojom diele *Theory of Economic Integration*. V tomto diele rozlišuje pojmy integrácia a spolupráca. Pri **integrácii** ide o proces, ktorý zahŕňa opatrenia smerujúce k zrušeniu diskriminácie medzi ekonomickými jednotkami, ktoré patria rôznym štátom. Zároveň integrácia znamená stav, keď neexistujú rôzne formy

⁹ PIAZOLLO, D. 2001. *The integration process between Eastern and Western Europe*. Heidelberg: Springer-Verlag Berlin. s.152. ISBN: 978-3-540-41897-9.

¹⁰ BROADMAN, H. G. 2006. *From disintegration to reintegration*. Washington DC: The World Bank 2006. s. 122. ISBN: 978-0-8213-6197-9.

¹¹ FERNANDÉZ, I. A. – GARCÍA, F. P. – AUSINA, E.T.: *Measuring international economic integration*, Fundación BBVA, 2007, s. 10

diskriminácie medzi národnými ekonomikami. **Spolupráca** znamená oslabenie, resp. znižovanie prekážok vzájomného obchodu a diskriminácie prostredníctvom medzinárodných dohôd o obchodnej politike.

J. Viner vo svojom diele *The Customs Union* rozobral vplyv vytvorenia colnej únie na členov únie a na krajiny mimo nej. V rovnomennom diele použil pojmy *trade creation* (vytváranie obchodu) a *trade diversion* (rozvracanie obchodu). Ďalej analyzoval konkurenčnosť a doplnkovosť ekonomík. V analýzach rozlišoval, či sortiment produkovaných výrobkov v týchto ekonomikách je podobný alebo odlišný. Pri konkurenčných ekonomikách sa sortiment v značnej miere prekrýva, pri doplnkových ekonomikách sa sortiment odlišuje. Neskôr prešiel k skúmaniu komparatívnych nákladov. V doplnkových ekonomikách sú komparatívne náklady veľmi rozdielne, v konkurenčných ekonomikách sú rozdiely malé.

Holandský ekonóm J. Tinbergen zastával myšlienku, že trhový mechanizmus nemá vplyv na integračné procesy. Rovnako zastával názor, že je potrebné spracovať jednotnú hospodársku politiku a sociálnu legislatívu členov integračného zoskupenia.

Britský ekonóm J. E. Meade sa zaoberal konkurenciou pred integráciou a jej celkovým efektom. Veľkosť únie môže mať pozitívne výsledky na výrobu, ak hospodárska politika krajiny ostane nezmenená. Priemyselne vyspelé krajiny, ktoré disponujú podobnými ekonomickými štruktúrami, majú predpoklad na rozvoj vnútro- odvetvového obchodu a diferenciaciu výrobkov.

Kanadský ekonóm R.A. Mundell je autorom teórie optimálnej menovej oblasti. Teória analyzuje a vymedzuje podmienky, za akých je pre jednotlivé krajiny výhodné mať spoločnú menu. Podľa tejto teórie by sa krajina mala stať členom menovej únie, ak náklady z pripojenia sú nižšie ako úžitky z členstva v menovej oblasti. Výhodami teórie sú: zníženie transakčných nákladov na konverziu mien, podpora vzájomného obchodu, zníženie rizika pri investovaní a eliminácia výkyvov menových kurzov.

V medzinárodnej ekonomickej integrácii existujú 3 základné prúdy podľa veľkosti štátneho intervencionizmu:

- **liberálny**- odstraňovanie všetkých prekážok voľného pohybu bez nadštátneho orgánu. Štát nemusí zohrávať významnú úlohu v procese integrácie

- **neoliberálny**- určité minimálne štátne zásahy sú prípustné, existujú len v oblasti zabezpečovania konkurencie na trhu. Koordinácia hospodárskej politiky má na fungovanie trhového mechanizmu vytvoriť najlepšie podmienky
- **neokeynsovský**- v procese integrácie je aktívna úloha štátu prípustná, pozornosť sa zameriava na národnú hospodársku politiku integrujúcich sa krajín s úmyslom koordinovať ju v záujme dosiahnutia spoločných cieľov.

V rámci integračných procesov si môžu krajiny zvoliť formu sektorovej alebo mnohosektorovej integrácie. **Sektorová integrácia** predstavuje integráciu jedného sektora k druhému sektoru (napr. ESUO).

Mnohosektorová integrácia predstavuje zapájanie národného hospodárstva ako celok do integračného procesu (napr. EHS, Benelux).¹²

Pri sledovaní **statických účinkov** integrácie sa predpokladá, že jediným ekonomickým pohybom medzi krajinami je pohyb tovaru, výrobné faktory pracovné sily a kapitál sa medzi členskými krajinami nepohybujú. Ich skúmanie sa sústreďuje na problematiku liberalizácie obchodu členských krajín integračného zoskupenia. **Dynamické účinky** skúmajú, ako vytvorenie integračného zoskupenia ovplyvní vývoj hrubého národného produktu, ako prispeje k ekonomickému rastu. Dynamický prístup sa viac približuje ekonomickej skutočnosti, pretože skúma vplyv integrácie na ekonomický rast, na alokáciu výroby, na zahraničný obchod, na koncentráciu výroby a kapitálu, atď. Popri statických a dynamických účinkov integrácie sa uplatňujú ďalšie členenia. Podľa spôsobu, akými sa dajú účinky vyjadriť, rozlišujeme **kvantitatívne vyjadriteľné** a **kvantitatívne nevyjadriteľné**. Z hľadiska dĺžky pôsobenia môže ísť o účinky **krátkodobé** (po začatí činnosti integračného zoskupenia, resp. po prijatí určitého integračného opatrenia sa môžu vyčerpať v krátkom čase) a **dlhodobé**.¹³

V integrácii, resp. medzi členmi rôznych ekonomických zoskupení sveta jestvujú značné rozdiely, ktoré charakterizujú jednotlivé stupne integrácie. Tieto stupne vytvoril

¹² BAUMGARTNER, B. – GAVALOVÁ, V. 2013. *Medzinárodná ekonomická integrácia rozvojových krajín*. Bratislava: EKONÓM, 2013. s. 14- 16. ISBN 978-80-225-3641-7.

¹³ ŠÍBL, D. - ČIDEROVÁ, D. - MOGYOROSIOVÁ, Z. 2005. *Integračné procesy v Európskej únii*. Bratislava: EKONÓM, 2005. s. 39- 40. ISBN: 80-225-2041-1.

anglický ekonóm Bela Balassa a sú znázornené v tomto poradí:¹⁴

- pásmo voľného obchodu
- colná únia
- spoločný trh
- hospodárska a menová únia
- politická únia.

Pásmo voľného obchodu

Podstatou tvorby pásma voľného obchodu je, že zúčastnené krajiny si medzi sebou zrušia clá a iné kvantitatívne obmedzenia (ako sú kvóty, kontingenty). Voči tretím krajinám si každý členský štát zachováva vlastný colný režim, teda spoločný colný sadzobník a colnú politiku. Medzi pozitívne a negatívne efekty zavedenia pásma voľného obchodu radíme dva faktory:

- náklady spojené s konverziou výrobných činností
- ochrana novo vznikajúcich priemyselných odvetví, rastúce výnosy z rozsahu produkcie

Náklady spojené s konverziou výrobných činností. Aby špecializácia toho výrobného sektora, v ktorom sa dosahujú komparatívne výhody, mohla priniesť svoje efekty, z toho dôvodu je potrebné, aby v tých sektoroch, kde určitá krajina dosahuje komparatívnu výhodu, boli vytvorené ďalšie podniky, ktoré by rozvíjali svoju činnosť. Ďalším riešením tohto problému je pomoc sektorom, ktoré sa ocitli v problémoch. Ide prevažne o pomoc pracovnej sile zmeniť región, kvalifikáciu alebo sektor činností (napr. pomoc pri konverzii financovaných zo štrukturálnych fondov EÚ- jej cieľom je odškodniť tých, ktorí musia znášať náklady na prispôbenie).

Ochrana novo vznikajúcich priemyselných odvetví, rastúce výnosy z rozsahu produkcie. Malá krajina môže stratiť vo voľnom obchode, ak je nútená zastaviť výrobu s rastúcimi výnosmi z rozsahu produkcie v prospech väčšej krajiny, ktorá má rozsah ešte väčší. Novovznikajúci priemysel môže v takom prípade ospravedlniť protekcionizmus, ktorý by umožnil rozvoj nových priemyselných odvetví s rastúcimi výnosmi z rozsahu

¹⁴ LIPKOVÁ, E. a kol. 2011. *Európska únia*. Bratislava : Vydavateľstvo Sprint dva, 2011. s.11- 12.
ISBN 978-80-89393-33

produkcie. V rámci dohôd o voľnom obchode medzi EÚ a krajinami strednej a východnej Európy bola zavedená doložka, ktorá dočasne chránila tzv. „infantilné“ priemyselné odvetvia, resp. tie, ktoré prechádzali rozsiahlou reštrukturalizáciou.¹⁵ Ako príklad pásma voľného obchodu môžeme uviesť **Dohodu o severoamerickom voľnom obchode** (NAFTA- North American Free Trade Agreement). Nadobudnutie platnosti tejto dohody nastalo 1. januára 1994. Členské štáty tohto integračného zoskupenia tvoria: Spojené štáty americké, Kanada a Mexiko. Clá a kvantitatívne obmedzenia boli medzi členskými krajinami odstránené 1. januára 2008. NAFTA je doposiaľ najväčšia zóna voľného obchodu na svete¹⁶.

Colná únia

Colná únia ako nadstavba pásma voľného obchodu zavádza navyše spoločnú colnú, resp. obchodnú politiku voči nečlenským štátom. Po podpise Rímskej zmluvy sa budovanie colnej únie stalo primárnym cieľom v Európskom spoločenstve, ktorý bol zavŕšený v roku 1968.¹⁷ Colná únia môže mať ako pozitívne, tak aj negatívne dopady pre zúčastnené krajiny, kedy v dôsledku vzájomnej integrácie dochádza k vytváraniu, ale aj odvracaniu obchodu.¹⁸

Vytváranie obchodu znamená, že integrácia krajín odstraňuje diskrimináciu zahraničných tovarov a služieb medzi členskými štátmi, kde predtým existovali obchodné bariéry. Týmto sa zintenzívňuje konkurencia medzi subjektmi zúčastnených krajín. Efektívnejší výrobcovia získavajú trhy od menej efektívnejších výrobcov, čo má priaznivý vplyv na rozvoj obchodných vzťahov integrujúcich sa krajín. **Odvracanie obchodu** sa prejavuje medzi krajinami integračného zoskupenia a tretími krajinami, ktoré nie sú členmi tohto zoskupenia. Odstránenie ciel zvýhodní dovoz z členských štátov. Efektívnejší výrobcovia z tretích krajín

¹⁵ LIPKOVÁ, Ľ. a kol. 2011. *Európska únia*. Bratislava : Vydavateľstvo Sprint dva, 2011. s.12- 15. ISBN 978-80-89393-33.

¹⁶ OFFICE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE, 2014. North American Free Trade Agreement. [online] 2014, [cit. 2014-02-07]. Dostupné na internete: <<http://www.ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/north-american-free-trade-agreement-nafta>> .

¹⁷ ČIDEROVÁ, D. – SVITANA, R. – VETRÁK, M. 2006. Vybrané pojmy Európskej integrácie. In *Informačná kancelária Európskeho parlamentu na Slovensku* [online]. 2006. s. 11. Dostupné na internete: <http://www.cpep.sk/fileadmin/Dokumenty/publikacie/Vybrane-pojmy-europskej-integracie__2_.pdf>.

¹⁸ VINER, J. 1950. *The Customs Union Issue*. New York: Lancaster Press, Inc., 1950, s.44.

sa preto nebudú môcť presadiť na trhu colnej únie. Na jednej strane možno pozorovať pozitívny vplyv integrácie (ako dôsledok presunu nákupu od drahších domácich výrobcov k lacnejším výrobkom ostatných členov colnej únie), na druhej strane pôsobením negatívneho vplyvu vzniká presun nákupu od lacnejších výrobcov z nečlenských krajín k drahším výrobkom ostatných krajín integračného zoskupenia. Ak sa pri jednotlivých skupinách výrobkov prejavuje účinok vytvárania obchodu a zároveň dochádza k účinku odvracania obchodu , výsledný efekt zistíme porovnaním celkového objemu vytvoreného obchodu s celkovým objemom odvráteného obchodu.¹⁹

Juhoafrická colná únia bola založená v roku 1910. Jej členmi sú Botswana, Lesotho, Namíbia, Južná Afrika a Svazijsko. Je to zároveň najstaršia colná únia na svete.²⁰ Primárnym cieľom tohto zoskupenia je podpora ekonomického rozvoja prostredníctvom regionálnej koordinácie obchodu. Víziou Juhoafrickej colnej únie je, aby sa stala hospodárskym spoločenstvom spravodlivého a trvalo udržateľného rozvoja, špecializované na blaho svojich ľudí pre spoločnú budúcnosť.²¹

Spoločný trh

Vrátane voľného pohybu tovarov a služieb dochádza v spoločnom trhu navyše k voľnému pohybu výrobných faktorov medzi členskými štátmi, a to voľný pohyb pracovnej sily a kapitálu.²² Cieľom spoločného trhu v rámci voľného pohybu tovarov nie je len odstránenie kvantitatívnych a tarifných prekážok, ale aj odstránenie skrytých foriem podpory domácich, resp. diskrimináciu zahraničných výrobcov a dodávateľov, vrátane štátnych podpôr.

Voľný pohyb kapitálu chápeme ako stav, kedy neexistuje obmedzenie pre prevod

¹⁹ BALÁŽ, P. a kol. 2008. *Alternatívy vývoja európskej integrácie*. 1. vyd. Bratislava: EKONÓM 2008. s. 26. ISBN 978-80-225-2657-9.

²⁰ OFFICE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE, 2014. Southern African Customs Union. [online] 2014, [cit. 2014-02-07]. Dostupné na internete: <<http://www.ustr.gov/countries-regions/africa/regional-economic-communities-rec/southern-african-customs-union-sacu>>.

²¹ SOUTHERN AFRICAN CUSTOMS UNION. [online] 2014, [cit. 2014-02-07]. Dostupné na internete: <<http://www.sacu.int/index.php>>.

²² BALÁŽ, P. a kol. 2008. *Alternatívy vývoja európskej integrácie*. 1. vyd. Bratislava: EKONÓM 2008. s. 22. ISBN 978-80-225-2657-9.

finančných prostriedkov medzi národnými ekonomikami. Odstránenie prekážok pre voľný pohyb kapitálu vedie k pozitívnym dopadom v makroekonomickej oblasti, formou efektívnej alokácie investícií (úspor) a následnej podpory ekonomického rastu a zamestnanosti.

Voľný pohyb osôb nechápeme iba ako právo cestovať, usadiť sa a hľadať si prácu, ale hlavne z pohľadu nutnosti si vytvoriť dostatočné inštitucionálne zázemie vo forme uznávania občianstva, vzdelania, zapojenia sa do sociálneho systému a pod.²³

Integračný stupeň spoločného trhu dosiahli viaceré zoskupenia, medzi nimi aj **Karibské spoločenstvo a spoločný trh**. Spoločenstvo bolo zriadené zmluvou Chaguaramas, ktorú podpísali Barbados, Jamajka, Guyana, Trinidad a Tobago. Platnosť nadobudla 1. augusta 1973. Medzi členské štáty spoločenstva patria okrem vyššie spomenutých aj Antigua a Barbuda, Bahamy, Belize, Dominikánska republika, Granada, Haiti, Montserrat, Svätá Lucia, Sv. Krištof a Nevis, , Surinam, Sv. Vincent a Grenadiny. Ciele, ktoré si toto spoločenstvo stanovilo sú napr.: zlepšiť životnú úroveň, zabezpečiť plnú zamestnanosť, rozšíriť hospodárske a obchodné vzťahy s tretími krajinami, zvýšiť úroveň medzinárodnej konkurencieschopnosti, zvýšiť koordináciu zahraničných politík členských štátov a spolupráce medzi nimi.²⁴

Hospodárska a menová únia

Má všetky znaky spoločného trhu, navyše v nej dochádza k zjednoteniu hospodárskych politík členských krajín, čím prispieva k odstráneniu diskriminácie, ktorá vyplýva z uplatňovania rozdielnych politík. Zároveň tu dochádza k zjednoteniu fiškálnej a menovej politiky.²⁵ Vo svojich integračných snahách môžu členské štáty dosiahnuť štádium, kedy nahradia vlastnú národnú menu spoločnou menou pre celé integračné zoskupenie. V tejto fáze sa členské štáty vzdávajú autonómie v oblasti monetárnej

²³ LACINA, L. a kol. 2011. *Učebnice Evropské integrace*. 3. vyd. Brno: Barrister & Principal 2011. s. 108-110. ISBN 978-80-87474-31-0.

²⁴ CARIBBEAN COMMUNITY SECRETARIAT. [online] 2014, [cit. 2014-02-07]. Dostupné na internete: <<http://www.caricom.org/jsp/community/objectives.jsp?menu=community>>.

²⁵ BAUMGARTNER, B. – GAVAL'OVÁ, V. 2013. *Medzinárodná ekonomická integrácia rozvojových krajín*. Bratislava: EKONÓM, 2013. s. 14. ISBN 978-80-225-3641-7.

a menovej politiky. Rozhodovacie právomoci sú prenesené na spoločnú centrálnu banku, ktorá rozhoduje o monetárnej politike celej hospodárskej a menovej únie.²⁶

Ako príklad takéhoto zoskupenia uvádzame **Európsku menovú úniu**. História zavedenia spoločnej európskej meny euro siaha do obdobia v roku 1950. V tomto roku bola založená Európska platobná únia, ktorá zabezpečovala poskytovanie úverov medzi štátmi a vyrovňavanie platieb v obchodnom a mimo obchodnom styku. V 70. rokoch vznikol Európsky kurzový mechanizmus, ktorého podstata bola udržiavať kurzové rozpätie medzi menami členských krajín v rozmedzí $\pm 2,25\%$ (tzv. had v tuneli). Novou perspektívou pre zavedenie eura bolo prijatie Zmluvy o EÚ (Maastrichtská zmluva, platná od roku 1993). Súčasťou zmluvy bola aj zmluva o Hospodárskej a menovej únii. Zmluva naplánovala zavedenie spoločnej meny euro a nahradenie národných mien členských krajín. Európsky menový inštitút bol zavedený v roku 1994 ako postupný krok založenia Európskej centrálnej banky (ECB) a zavedeniu spoločnej meny. ECB bola založená v roku 1998, v spolupráci s centrálnymi bankami krajín zavádzajúce euro zodpovedá za stanovenie jednotnej menovej politiky a úrokovej miery. Začiatkom roku 1999 jedenásť členských štátov začalo používať euro pri zahraničných a elektronických platbách. V roku 2000 Grécko, ako dvanásta krajina splnila podmienky na prijatie eura a prijala túto spoločnú európsku menu. Eurobankovky a mince boli zavedené do obehu v januári 2002, o dva mesiace neskôr prestali platiť národné meny členských krajín.²⁷

²⁶ LACINA, L. a kol. 2011. *Učebnice Evropské integrace*. 3. vyd. Brno: Barrister & Principal 2011. s. 108-112. ISBN 978-80-87474-31-0.

²⁷ BALÁŽ, P. a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie: Na vlně globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. 5. vyd. Bratislava: Sprint dva, 2010. s. 464- 465. ISBN 978-80-89393-18-3.

Tabuľka 1: Členovia Eurozóny

Rok pristúpenia do Eurozóny	Krajina
1999	Belgicko, Fínsko, Francúzsko, Holandsko, Írsko, Luxembursko, Nemecko, Portugalsko, Rakúsko, Španielsko, Taliansko
2001	Grécko
2007	Slovinsko
2008	Cyprus, Malta
2009	Slovensko
2011	Estónsko
2014	Lotyšsko

Prameň: Členské štáty Európskej Únie. In Európska Únia. [online]. 2013. [cit. 29.10.2013]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/index_sk.htm>.

Politická únia

Politická únia predstavuje najvyšší stupeň integrácie, pretože zahŕňa okrem ekonomickej integrácie aj politickú integráciu. Dochádza k spojeniu samostatných štátov, ktoré strácajú nezávislosť pri národnom rozhodovaní a všetky rozhodnutia vo všetkých záležitostiach prechádzajú na centrálné orgány, inštitúcie a parlamenty.²⁸ Politická únia môže byť vytvorená dvoma spôsobmi. Prvým spôsobom je jednorazové vybudovanie federálneho typu štátu (napr. USA), alebo druhý spôsob ako postupné rozvíjanie ekonomickej spolupráce, ktorá vyvrcholí práve politickou integráciou (napr. európsky integračný proces a budovanie EÚ).²⁹

²⁸ BAUMGARTNER, B. – GAVALOVÁ, V. 2013. *Medzinárodná ekonomická integrácia rozvojových krajín*. Bratislava: EKONÓM, 2013. s. 14. ISBN 978-80-225-3641-7.

²⁹ LACINA, L. a kol. 2011. *Učebnice Evropské integrace*. 3. vyd. Brno: Barrister & Principal 2011. s. 108-115. ISBN 978-80-87474-31-0.

1.2 Európska únia ako najvyššia dosiahnutá forma integrácie na svete

Vývoj integračného procesu Európskej únie sa datuje do obdobia po skončení druhej svetovej vojny. Vyplývalo to z dôvodu nevyhnutnosti zabezpečiť mier v Európe takým spôsobom, ktorý sa dosiahne jedine zbližovaním spoločných národných záujmov európskych štátov. Avšak názory na riešenie povojnovej situácie boli v jednotlivých štátoch rôzne, preto vznikla potreba tieto záujmy koordinovať. V tomto období bolo mnohým politickým predstaviteľom nepredstaviteľné vzdať sa časti národnej suverenity v prospech spoločného nadnárodného orgánu. Prvým podnetom pre zbližovanie národov v Európe bol vznik **Rady Európy**, ktorá bola založená 5. mája 1949 v Londýne. Významný postoj k integračnému úsiliu zaujala v tomto období Veľká Británia, ktorá intenzívne podporovala medzivládny model spolupráce. Druhá svetová vojna postihla ekonomiky európskych národov v oblasti komunikácií, poľnohospodárskom a priemyselnom sektore a negatívne vplývala na európske národy aj finančná kríza. Z toho dôvodu USA predostrela v júni 1947 **Marshallov plán**³⁰, ktorého cieľom bola hospodárska obnova Európy, resp. mal viesť aj k liberalizácii obchodu. „*So zreteľom na požiadavky povojnovej obnovy Európy, na fyzickú stratu životov, viditeľné zničenie miest, tovární, baní a železníc došlo k správnym odhadom, ale za posledné mesiace sa ukázalo, že táto viditeľná deštrukcia bola pravdepodobne menej významná v porovnaní s vybudovaním európskej ekonomiky ako celku. Prostredníctvom straty kapitálu, pohltienia nacionalizáciou alebo priamym zničením zanikli tradičné obchodné spojenia, súkromné inštitúcie, banky, poisťovacie spoločnosti. Zrútenie európskej podnikateľskej štruktúry bolo počas vojny úplné, v mnohých krajinách výrazne poklesla dôvera v národné meny.*“³¹ Na základe tohto plánu bola vytvorená Organizácia pre európsku spoluprácu a rozvoj (OEEC)³².

Vzhľadom na to, že spolupráca západoeurópskych štátov v období po skončení druhej svetovej vojny viedla k založeniu Rady Európy, prijatiu Marshallovho plánu

³⁰ Autorom Marshallovho plánu bol George C. Marshall, vtedajší minister zahraničných vecí USA.

³¹ OECD. The "Marshall Plan" speech at Harvard University, 5 June 1947. In *OECD*. [online]. Dostupné na internete: <<http://www.oecd.org/general/themarshallplanspeechatharvarduniversity5june1947.htm>>.

³² OEEC bola predchodkyňou dnešnej Organizácie pre hospodársku spoluprácu a rozvoj OECD.

a vzniku OEEC, neznamenal to však vytvorenie užšej integračnej spolupráce v Európe. Tá sa začala vytvárať až vznikom **Európskeho spoločenstva pre uhlie a oceľ**.

Ďalším podnetom pre integráciu európskych štátov bolo vytvorenie **Schumanovho plánu**, ktorý spracoval Jean Monet v r. 1950. Plán bol vytvorený z dôvodu, že Nemecko po skončení druhej svetovej vojny vykazovalo rýchly hospodársky rast, čo vzbudzovalo obavy vo Francúzsku. Plán mal zabezpečiť bezproblémové fungovanie Nemecka v užšom integračnom zoskupení a zároveň eliminovať hrozby ako potenciálneho agresora. Jeho základom bolo vytvoriť spoločný trh pre uhlie a oceľ, ktorý bol spravovaný nadnárodnými orgánmi. *„Postupným zlučovaním hospodárskych sektorov sa malo vytvoriť také spoločenstvo, ktoré by pomohlo rozvoju ekonomík zúčastnených krajín a zároveň by zlepšilo ich vzájomné vzťahy.“*³³

Pozitívne reakcie západoeurópskych štátov k Schumanovmu plánu vzbudili podnet pre podpis Zmluvy o založení **Európskeho spoločenstva pre uhlie a oceľ** (ESUO) 18. apríla 1951 v Paríži. Zakladajúce štáty ESUO boli: Francúzsko, Nemecko, Taliansko, Luxembursko, Belgicko, Holandsko. Zmluva o ESUO vstúpila do platnosti 27. júla 1952 po ratifikácii vo všetkých členských štátoch. Obdobie trvania tejto zmluvy bolo 50 rokov, to znamená že činnosť ESUO skončila v roku 2002. Vytvorením spoločného trhu s uhlím a oceľou sa zvýšila produkcia týchto surovín, nastal rozvoj obchodnej spolupráce medzi členskými štátmi. Okrem uhlia a ocele chceli členské štáty rozšíriť integráciu o ďalšie sektory. Rozšírenie integrácie bolo sústredené do oblastí dopravy, energetiky a poľnohospodárstva. Výsledkom rokovaní členských štátov ESUO bol podpis dvoch zmlúv 27. marca 1957 v Ríme, tzv. Rímskych zmlúv: Zmluva o založení Európskeho spoločenstva pre jadrovú energiu a Zmluva o založení Európskeho hospodárskeho spoločenstva.

Európske hospodárske spoločenstvo (EHS) nadobudlo platnosť 1. januára 1958. Hlavné ekonomické ciele EHS sa mali dosiahnuť počas prechodného obdobia, t.j. od 1. januára 1958 do 1. januára 1970. Článok 3 Rímskej zmluvy ich formuluje takto: Odstránenie colných poplatkov, kvantitatívnych obmedzení medzi členskými krajinami pri dovoze

³³ LIPKOVÁ, E. a kol. 2011. *Európska únia*. Bratislava : Vydavateľstvo Sprint dva, 2011. s.29- 31. ISBN 978-80-89393-33.

a vývoze tovaru, zavedenie spoločného colného sadzovníka a spoločnej obchodnej politiky voči tretím krajinám, zrušenie prekážok brániacich voľnému pohybu osôb, služieb, kapitálu medzi členskými krajinami, zavedenie spoločnej politiky v oblasti dopravy, poľnohospodárstva, zblíženie národných zákonodarstiev do takej miery, aby zodpovedali riadnemu chodu spoločného trhu, založenie Európskeho sociálneho fondu a Európskej investičnej banky, pridruženie zámorských krajín a území tak, aby sa zvýšil obchod a vyvíjalo spoločné úsilie o hospodársky a sociálny rozvoj. Colná únia v EHS bola vybudovaná 1. júla 1968.

Poslaním **Európskeho spoločenstva pre jadrovú energiu (Euratom)** je prispieť k vytvoreniu podmienok potrebných na vybudovanie jadrového priemyslu, zvýšiť životnú úroveň v členských štátoch a rozvoj vzájomných stykov s ostatnými krajinami. Cieľom spoločenstva bolo vytvorenie spoločného trhu s jadrovou energiou a malo zabezpečiť jej mierové využitie medzi zúčastnenými štátmi. Aby spoločenstvo mohlo plniť svoje poslanie, bolo nevyhnutné v podmienkach stanovených so zmluvou rozvíjať výskum a zabezpečiť rozšírenie technických poznatkov, stanoviť jednotné bezpečnostné normy na ochranu zdravia obyvateľstva, uľahčovať investície a zabezpečovať podporu iniciatívy podnikov, zriaďovať základné zariadenia potrebných na rozvoj jadrovej energie v Spoločenstve, zabezpečiť široké odbytiská a prístup k najlepším technickým prostriedkom, nadväzovať kontakty s ostatnými krajinami potrebných na zabezpečenie pokroku pri mierovom využití jadrovej energie. Na základe týchto cieľov vyplýva, že podstatou integrácie Euratomu bol spoločný trh jadrových materiálov.³⁴

Založeniu **Európskeho združenia voľného obchodu (EZVO)**³⁵, ktoré vzniklo 3. mája 1960 podpisom Štokholmskej konvencie 20. novembra 1959, predchádzal projekt z iniciatívy Veľkej Británie, ktorá ho prezentovala mesiac pred podpisom Rímskych zmlúv. V tomto období už boli členské štáty ESUO rozhodnuté vytvoriť colnú úniu a jednotný trh. Členskými krajinami Európskeho združenia voľného obchodu sa stali Rakúsko, Švajčiarsko,

³⁴ ŠÍBL, D. - ČIDEROVÁ, D. - MOGYOROSIOVÁ, Z. 2005. *Integračné procesy v Európskej únii*. Bratislava: EKONÓM, 2005. s. 94- 95. ISBN: 80-225-2041-1.

³⁵ EZVO je medzivládna organizácia podporujúca voľný obchod a hospodársku integráciu v prospech svojich štyroch členských štátov (Lichtenštajnsko, Švajčiarsko, Nórsko, Island). Zároveň Dohoda o európskom hospodárskom priestore umožňuje všetkým štátom okrem Švajčiarska sa podieľať na vnútornom trhu EÚ.

Dánsko, Švédsko, Nórsko, Portugalsko a Veľká Británia. Za strategické oblasti vzájomného obchodu medzi členskými štátmi EZVO boli považované rybolov a poľnohospodárstvo. V roku 1966 bola dokončená zóna voľného obchodu s priemyselnými výrobkami. Vzhľadom na to, že už v prvých rokoch fungovania EZVO bolo známe, že dynamika vzájomného obchodu nedosahuje úroveň EHS, tak sa členské štáty EZVO pokúšali o spoluprácu s EHS. Veľká Británia, Rakúsko a Dánsko požiadali v roku 1961 a 1967 o začatie rozhovorov k prístúpeniu k zoskupeniu EHS. V oboch prípadoch vetovalo prístup týchto krajín do EHS Francúzsko.³⁶

K rozhodnutiu vytvoriť spoločný európsky orgán dospeli členské krajiny podpisom Zlučovacej zmluvy v roku 1965, vstup do platnosti nadobudla 1. júla 1967. Podľa nej došlo k zlúčeniu ESUO, EURATOM a EHS³⁷ do jedného orgánu nazývanom **Európske Spoločenstvo (ES)**. V tomto období boli integračné procesy ovplyvnené ropnými šokmi.

Na medzivládnej konferencii v Haagu v roku 1969 sa členské štáty ES dohodli o rozšírenie integračného zoskupenia o Veľkú Britániu, Dánsko, Nórsko, Írsko. Na základe Wernerovho plánu z roku 1970 malo dôjsť k vytvoreniu menovej únie, avšak tento projekt nebol realizovaný. **K rozšíreniu ES** došlo až 1. januára 1973 vstupom Veľkej Británie, Írska a Dánska, bola to druhá etapa rozšírenia ES. Nórsko do tohto spoločenstva nevstúpilo kvôli odmietavému postojú jeho občanov v referende.³⁸

Významný míľnik prehĺbenia integračných procesov nastal v období 80. rokov 20. storočia. Spoločenstvo si vytýčilo tieto ciele: dobudovanie jednotného trhu a vytvorenie hospodárskej a menovej únie, posilnenie politickej spolupráce. **Novými členskými krajinami ES** sa stali Grécko (1981), v roku 1986 pribudli k Európskemu Spoločenstvu Španielsko a Portugalsko. V roku 1985 sa členské štáty usilovali o revíziu zakladajúcich zmlúv. Výsledkom bolo prijatie Jednotného európskeho aktu v roku 1986. Základom pre jeho oficiálne prijatie sa stala Biela kniha o dobudovaní vnútorného trhu, ktorá zahrňovala komplex opatrení zameraných na odstránenie existujúcich bariér medzi členskými štátmi ES.

³⁶ LIPKOVÁ, E. a kol. 2011. *Európska únia*. Bratislava : Vydavateľstvo Sprint dva, 2011. s.32- 33. ISBN 978-80-89393-33.

³⁷ Každý z týchto jednotlivých spoločenstiev mal vlastné orgány, čo často viedlo k prijatiu protichodných rozhodnutí v týchto spoločenstvách.

³⁸ Tamtiež, s. 37.

Išlo o bariéry fyzické (napr. odstránenie nadmerných administratívnych formalít), technické (napr. uprednostňovanie domáceho verejného sektora na národných trhoch) a fiškálne (spočívali v rozličnej výške nepriameho zdanenia)³⁹. Medzi jeho hlavný prínos patrí odstránenie práva veta v procese hlasovania členskými štátmi a prechod k hlasovaniu kvalifikovanou väčšinou vo vybraných oblastiach, najmä v otázkach týkajúcich sa jednotného trhu, budovania hospodárskej a menovej únie, väčšej intenzity spolupráce členských štátov v oblasti zahraničnej politiky.⁴⁰

Ďalším významný krokom európskej integrácie bolo prijatie **Zmluvy o Európskej únii** na summite v Maastrichte (Holandsko) 9.-10. decembra 1991. Jej prijatie znamenalo posilnenie nadnárodnej spolupráce členských štátov. Táto zmluva sa skladá z tzv. troch pilierov. Prvý pilier tvoria Európske spoločenstvá, do druhého piliera patria Spoločná zahraničná a bezpečnostná politika. Tretí pilier tvorí spolupráca v oblasti justície a vnútorných vecí. Zmluva o EÚ nadobudla platnosť 1. novembra 1993 po ratifikácii vtedajšími členskými štátmi.⁴¹ K ďalšiemu rozšíreniu EÚ došlo v roku 1995. K EÚ pribudli Švédsko, Fínsko, Rakúsko. Amsterdamská zmluva priniesla ďalší pokus o rozšírenie EÚ, do platnosti vstúpila 1. mája 1999. Jej hlavnou úlohou bolo vytvoriť priestor pre rozšírenie EÚ o krajiny strednej a východnej Európy, avšak zásadné zmeny táto zmluva nepriniesla.

Zmluva z Nice bol dokument, ktorý upravoval integráciu európskych štátov. Platnosť nadobudla 1. februára 2003. Jej hlavnou úlohou bolo upraviť hlasovanie (prerozdelenie vplyvu) v hlavných inštitúciách EÚ po vstupe nových členských štátov do EÚ. Európsku úniu 1. mája 2004 rozšírili tieto štáty: Slovensko, Česká republika, Poľsko, Maďarsko, Litva, Lotyšsko, Estónsko, Slovinsko, Cyprus, Malta. 1. januára 2007 pribudli k EÚ Bulharsko a Rumunsko⁴², 1. júla 2013 vstúpilo Chorvátsko do EÚ. **Kandidátskymi krajinami** pre vstup do EÚ sú: Macedónsko, Čierna Hora, Island, Srbsko a Turecko. Tieto

³⁹ ŠÍBL, D. - ČIDEROVÁ, D. - MOGYOROSIOVÁ, Z. 2005. *Integračné procesy v Európskej únii*. Bratislava: EKONÓM, 2005. s. 96- 97. ISBN: 80-225-2041-1.

⁴⁰ LIPKOVÁ, E. a kol. 2011. *Európska únia*. Bratislava : Vydavateľstvo Sprint dva, 2011. s.39. ISBN 978-80-89393-33-6.

⁴¹ ŠÍBL, D. - ČIDEROVÁ, D. - MOGYOROSIOVÁ, Z. 2005. *Integračné procesy v Európskej únii*. Bratislava: EKONÓM, 2005. s. 98- 99. ISBN: 80-225-2041-1.

⁴² LIPKOVÁ, E. a kol. 2011. *Európska únia*. Bratislava : Vydavateľstvo Sprint dva, 2011. s.40- 46. ISBN 978-80-89393-33-6.

krajiny sú v procese implementovania právnych predpisov EÚ do svojho vnútroštátneho práva, zatiaľ čo **potenciálne kandidátske krajiny** nespĺňajú požiadavky EÚ na členstvo. Takými krajinami sú: Albánsko, Bosna a Hercegovina a Kosovo.⁴³

Tabuľka 2: Členské krajiny EÚ 28

Rok pristúpenia k EÚ	Krajina
1952	Belgicko, Francúzsko, Holandsko, Taliansko, Nemecko, Luxembursko
1973	Dánsko, Írsko, Veľká Británia
1981	Grécko
1986	Španielsko, Portugalsko
1995	Fínsko, Rakúsko, Švédsko
2004	Cyprus, Česká republika, Estónsko, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Poľsko, Slovensko, Slovinsko
2007	Bulharsko, Rumunsko
2013	Chorvátsko

Prameň: Členské štáty Európskej Únie. In Európska Únia. [online]. 2013. [cit. 29.10.2013]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/index_sk.htm>.

O členstvo v Európskej únii môže v zmysle článku 49 Zmluvy o Európskej únii požiadať ktorýkoľvek európsky štát, ktorý spĺňa tzv. kodanské kritéria, uvedené v článku 6 rovnakej zmluvy. Tieto kritéria zahŕňajú: rešpektovanie demokratických princípov (vytvorením stabilných inštitúcií garantujúcich demokraciu, vymáhateľnosť práva, rešpektovanie národnostných menšín a dodržiavania ľudských práv), vybudovanie fungujúcej trhovej ekonomiky a nadobudnutie schopnosti čeliť konkurenčným tlakom na trhu EÚ, ako aj prevzatie povinností vyplývajúcich z členstva vrátane politickej, hospodárskej a menovej únie. Vstup do EÚ závisí od pripravenosti kandidátskej krajiny počas predvstupového obdobia.⁴⁴

⁴³ EURÓPSKA ÚNIA. 2013. In *Na ceste k členstvu EÚ*. [online]. 2013. [cit. 29.10.2013]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/about-eu/countries/on-the-road-to-eu-membership/index_sk.htm>.

⁴⁴ ČIDEROVÁ, D. – SVITANA, R. – VETRÁK, M. 2006. Vybrané pojmy Európskej integrácie. In *Informačná kancelária Európskeho parlamentu na Slovensku* [online]. 2006. s. 52. Dostupné na internete: <http://www.cpep.sk/fileadmin/Dokumenty/publikacie/Vybrane-pojmy-europskej-integracie__2_.pdf>.

1.3 Základná charakteristika a teoretický základ Euroázijskej únie

„Euroázijská únia je predpokladaná politická a ekonomická únia Ruska, Bieloruska, Kazachstanu, Kirgizska a Tadžikistanu. Má byť založená na podobnej myšlienke ako Európska únia, avšak vzhľadom na účasť niektorých autokratických štátov môžeme predpokladať, že sa spolupráca pragmaticky obmedzí len na ekonomickú oblasť.“⁴⁵

S myšlienkou pre vznik tohto celku prišiel už v roku 1994 kazachstanský prezident N. Nazarbajev, no obnovil ju v októbri 2011 ruský prezident V. Putin. Práve Rusko je hnacím motorom pre vznik Euroázijskej únie, keďže v ňom bude dominantnou silou.⁴⁶ V roku 2005 vtedajší, v súčasnosti znovuzvolený ruský prezident V. Putin povedal, že kolaps Sovietskeho zväzu z roku 1991 bola najväčšia geopolitická katastrofa 20. storočia. Presne o 10 rokov neskôr tento muž predstavil plán priviesť post-sovietske krajiny do Euroázijskej únie, vedenej Ruskom. V novembri 2011 prezidenti Kazachstanu a Bieloruska podpísali dohodu s Ruskom, aby Euroázijská únia naplno fungovala od roku 2015.⁴⁷

Ruský prezident sa vyjadril, že táto forma integrácie bude vybudovaná na základe už existujúcej colnej únie medzi Ruskom, Bieloruskom a Kazachstanom, ktorou sa zabezpečí odstránenie obchodných bariér, voľného pohybu kapitálu a pracovnej sily medzi týmito troma krajinami. Colná únia bude expandovať do centrálnych ázijských republík Kirgizska a Tadžikistanu. Colná únia Ruska, Kazachstanu a Bieloruska bola založená dohodou zo 6. októbra 2007 a je v platnosti od 1. januára 2010. Dlhodobým plánom je vytvorenie jednotného hospodárskeho priestoru, založenom na princípoch vnútorného trhu EÚ.⁴⁸

Avšak vzťahy Ruska a niektorých bývalých krajín Sovietskeho zväzu sú problematické. Tieto ex-sovietske krajiny trápi oblasť vzájomného obchodu, politických

⁴⁵ DZURIŠ, J. 2013. Euroázijská únia- hrozba alebo príležitosť? In *Nadácia F.A. Hayeka* [online]. 2013. [cit. 7.11. 2013]. Dostupné na internete: <<http://www.hayek.sk/euroazijska-unia-hrozba-alebo-prilezitos/>>.

⁴⁶ Tamtiež.

⁴⁷ VARSHALOMIDZE, T. 2013. Russia's *Putin* battles for his Eurasian dream. In *Aljazeera* [online]. 2013. [cit. 6. 10. 2013]. Dostupné na internete: <<http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/09/russia-putin-battles-for-his-eurasian-dream-2013929510830290.html>>.

⁴⁸ MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR . 2011. Informácia o stave implementácie colnej únie Ruska, Bieloruska a Kazachstanu a zmenách očakávaných v roku 2011. In *Ministerstvo hospodárstva SR*. [online]. 2011. [cit. 1.1. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/9352-menu/138585s>>.

sporov, dokonca aj ozbrojené konflikty, ako bola vojna s Gruzínskom v roku 2008. „*Bolo by naivné pokúšať sa obnoviť, resp. kopírovať niečo z minulosti. Avšak, silnejšia integrácia na novej hospodárskej a politickej základni a nový systém hodnôt je imperatívom našej doby, napísal Putin.* „⁴⁹

V. Putin vidí integračné zoskupenie ako supra- nacionálny orgán, ktorý by koordinoval hospodársku a menovú politiku medzi svojimi členmi.⁵⁰ Ako už bolo vyššie spomenuté, colnú úniu v súčasnosti tvorí Bielorusko, Kazachstan a Rusko. Moskva by ale chcela do združenia začleniť aj ďalšie post- sovietske štáty ako sú Arménsko, Azerbajdžan, Gruzínsko, Kirgizsko, Moldavsko, Tadžikistan, Turkménsko, Uzbekistan a Ukrajinu. Výsledkom by mal byť v najbližších rokoch vznik takzvanej Euroázijskej únie, obdoby EÚ.⁵¹ Avšak, niektoré susedné štáty Ruska neboli ochotné sa zaviazat' k integrácii, pretože by to bolo v rozpore s ich rozhodnutím vybudovať si väzby s Európou. Podľa Vladimíra Putina to bola zlá voľba. Euroázijská únia bude v budúcnosti partnerom EÚ v otázkach o vytvorení spoločného hospodárskeho priestoru, ktorý by garantoval členským štátom silnejšie postavenie. Členstvo v Euroázijskej únii, na rozdiel od priamych ekonomických výhod, umožní svojim členom integráciu do Európy z oveľa silnejšej pozície.⁵²

Vo februári 2012 vznikla Euroázijská hospodárska komisia (EEC), ktorá nahrádza Komisiu pre colnú úniu (CCU) a stane sa regulačným orgánom Euroázijskej únie. Zástupkyňa riaditeľa EEC N. Jacheistova uviedla, že nová Euroázijská únia čerpá z integračných skúseností EÚ. „*Chceme si vymeniť skúsenosti spôsobom, ktorý bude vzájomne prospešný. Zdôrazňujeme náš záujem na vzťahoch medzi EÚ a CÚ, založených na*

⁴⁹ BRYANSKI, G. 2011. Russia's Putin says wants to build „Eurasian Union“. In Reuters [online]. 2011. [cit. 3.10. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.reuters.com/article/2011/10/03/us-russia-putin-eurasian-idUSTRE7926ZD20111003>>.

⁵⁰ Tamtiež.

⁵¹ TREND. 2013. Putin sa opäť pokúša Ukrajinu odstrániť od Európy. [online]. 2013. [cit. 23.08. 2013]. Dostupné na internete: <<http://ekonomika.etrend.sk/svet/putin-sa-opat-pokusa-ukrajinu-odstranit-od-euro-py.html>>.

⁵² BRYANSKI, G. 2011. Russia's Putin says wants to build „Eurasian Union“. In Reuters [online]. 2011. [cit. 3.10. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.reuters.com/article/2011/10/03/us-russia-putin-eurasian-idUSTRE7926ZD20111003>>.

spolupráci,⁵³ uviedla. Brusel sa kvôli nedostatku informácií o novom projekte obáva, že by mohol ohroziť obchod a hospodársku spoluprácu medzi EÚ a krajinami Euroázijskej únie. N. Jacheistova sa snažila tieto obavy vyvrátiť s vysvetlením, že nová únia má naopak odstrániť obchodné bariéry s EÚ a vytvoriť stimulujúce prostredie pre príchod nových investícií.⁵⁴

⁵³ EURACTIV. 2012. *Euroázijská únia vyvoláva v EÚ otázky*. [online]. 2012. [cit. 09.07. 2012]. Dostupné na internete:<<http://www.euractiv.sk/obrana-a-bezpecnost/clanok/euroazisjka-unia-vyvolava-v-eu-otazniky-019589>>.

⁵⁴ Tamtiež.

2 Cieľ práce

Základným cieľom záverečnej bakalárskej práce je charakterizovať a analyzovať postavenie a úlohy novovznikajúceho integračného zoskupenia Euroázijskej únie vo svetovom hospodárstve, jeho vzťah k Európskej únii a perspektívy vývoja do budúcnosti. Vzhľadom na obšírnosť spracovanej tematiky sme si okrem hlavného cieľa práce stanovili aj viaceré čiastkové ciele.

Medzi čiastkové ciele bakalárskej práce sme zaradili:

- skúmať medzinárodnú ekonomickú integráciu všeobecne
- priblížiť teoretické prístupy, účinky, faktory, formy medzinárodnej ekonomickej integrácie
- charakterizovať vývoj integrácie v Európskej únii a poukázať na súčasnú situáciu Euroázijskej únie
- identifikovať zmluvnú základňu vzájomného obchodovania medzi integračnými zoskupeniami Euroázijská únia a EÚ
- charakterizovať vývoj vzájomného zahraničného obchodu medzi Euroázijskou úniou a EÚ
- analyzovať a vymedziť najperspektívnejšie oblasti obchodnej spolupráce medzi EÚ a Euroázijskou úniou
- charakterizovať priame zahraničné investície v krajinách Euroázijskej únie.

Práca sa skladá z dvoch kľúčových kapitol. Prvá kapitola má za cieľ vysvetliť prvé tri čiastkové ciele, t.j. vysvetliť základné prístupy, účinky, formy medzinárodnej ekonomickej integrácie, charakterizovať vývoj integrácie v Európskej únii a poukázať na súčasnú situáciu Euroázijskej únie.

Štvrtá, ťažisková kapitola záverečnej práce sa sústreďuje na zodpovedanie zostávajúcich štyroch čiastkových cieľov. Podstata týchto cieľov spočíva hlavne v poukazaní na významnosť integračného zoskupenia Euroázijskej únie a zamyslení sa nad tým, aký bude mať význam v budúcnosti.

3 Metodika práce

Obsahom bakalárskej práce je skúmanie histórie, súčasného stavu a predpokladov do budúcnosti novovznikajúceho integračného zoskupenia Euroázijská únia a jeho vzťah s EÚ. V záverečnej práci sme využívali viaceré bibliografické zdroje zamerané na problematiku medzinárodnej a regionálnej integrácie. Okrem bibliografických zdrojov sme čerpali informácie prostredníctvom internetových zdrojov, na základe ktorých sme získavali aktuálne informácie, ktoré boli z hľadiska záverečnej práce nevyhnutné. Využili sme hlavne zahraničné internetové stránky.

Z knižných zdrojov sme využívali domácu, aj zahraničnú literatúru pre teoretické vymedzenie medzinárodnej integrácie, ktorou sme dopĺňali najaktuálnejšie fakty získane z oficiálnych internetových stránok rôznych medzinárodných organizácií (napr. http://europa.eu/about-eu/countries/on-the-road-to-eu-membership/index_sk.htm).

Východiskom pre skúmanie vzájomných vzťahov je znalosť súčasného stavu oboch integračných zoskupení. Preto bolo nevyhnutné vymedziť základné metódy a postupy prostredníctvom ktorých sme dospeli k stanoveným záverom.

Najpoužívanejšími metódami vyhodnotenia a interpretácie výsledkov vo vypracovanej bakalárskej práci boli: metóda abstrakcie, metóda analýzy a syntézy, metóda dedukcie a indukcie. *Metóda abstrakcie* bola použitá v prvej kapitole záverečnej práce. Našou úlohou bolo zamerať sa na konkrétne pojmy a kategórie s ktorými sme chceli pracovať. V prvej kapitole sme charakterizovali medzinárodnú ekonomickú integráciu v EÚ a krajinách Euroázijskej únie. *Metóda analýzy* spočíva v rozložení jedného celku na menšie časti. Túto metódu sme využili hlavne pri rozložení hlavného cieľa na čiastkové ciele, ktoré sú obsiahnuté vo štvrtej kapitole záverečnej práce. *Metóda syntézy* spočíva v spájaní jednotlivých častí do určitého celku. Príkladom tejto metódy je zistenie významu každého integračného zoskupenia na základe jednotlivých častí, ktorými sú história, úlohy a postavenie vo svetovom hospodárstve. Podstatou *metódy dedukcie* bolo na základe zhromaždených všeobecných poznatkov usúdiť konkrétny výsledok. Význam metódy spočíva v použití týchto poznatkov v analytickej časti, ktoré sme aplikovali pri zoskupení Euroázijská únia.

Metóda indukcie spočíva v prechode od konkrétnych poznatkov k všeobecným záverom, ktoré sú obsiahnuté hlavne v závere, kde sme rozanalyzovali napĺňanie čiastkových cieľov. Pomocou *metódy časovej komparácie* sme porovnávali situáciu v integračných zoskupeniach EÚ a Euroázijská únia v minulosti a v súčasnosti. Na znázornenie tohto vývoja slúžila metóda grafického vyjadrenia štatistických údajov, ktoré pochádzali z internetových stránok medzinárodných ekonomických organizácii a inštitúcií. Pri spracovaní záverečnej práce sme využívali primárne údaje, ktoré pochádzali z odborných knižných a elektronických publikácií domácich a zahraničných autorov. Ďalším primárnym zdrojom pre štatistické údaje boli oficiálne sprístupnené internetové stránky medzinárodných ekonomických organizácii, ako napr. stránka Svetovej banky.

4 Výsledky práce

Základom pre umožnenie rozvoja vzájomných vzťahov medzi EÚ a jednotlivými krajinami Euroázijskej únie sú tzv. **Dohody o partnerstve a spolupráci** (Partnership and Cooperation Agreements, PCA). Dohody sa vyznačujú najkomplexnejšou úpravou vzťahov zmluvných partnerov, zahrňujú celý rad oblastí z politického, hospodárskeho a spoločenského života. Európska únia uzavrela túto dohodu s Ruskom a štátmi východnej Európy, južného Kaukazu a strednej Ázie. Krajiny, ktoré uzavreli PCA sú: Arménsko, Azerbajdžan, Bielorusko, Kazachstan, Kirgizsko, Moldavsko, Rusko, Tadžikistan, Ukrajina, Uzbekistan⁵⁵. Dohoda bola podpísaná v júni 1994 na ostrove Korfu za účasti hláv štátov, predsedov vlád členských krajín EÚ, predsedu Európskej komisie a prezidenta Ruskej federácie. Do platnosti vstúpila 1. decembra 1997. Dohody majú za cieľ upevniť demokraciu a ekonomický rozvoj prostredníctvom spolupráce v ekonomickej, obchodnej a politickej oblasti, rešpektovanie ľudských práv a demokratických princípov.

Dohody majú tieto hlavné ciele:⁵⁶

- poskytnúť vhodný rámec na politický dialóg
- posilniť politické a hospodárske slobody
- posilniť obchod, investície a hospodárske styky
- poskytnúť základ pre hospodársku, sociálnu, finančnú a kultúrnu spoluprácu
- vytvoriť podmienky pre budúce zriadenie zóny voľného obchodu medzi EÚ a Ruskom
- podporovať aktivity spoločného záujmu

Predmetom dohody sú rôzne oblasti, vrátane obchodu s tovarmi a službami, investície, finančná a právna spolupráca, veda a technológia, energetická politika, nukleárna

⁵⁵Tieto štáty sú členmi **Spoločenstva nezávislých štátov (SNŠ)**, ktoré vzniklo v Decembri 1991. Vznik SNŠ bol spojený s urovaním vzťahov spojených s rozpadom Sovietskeho zväzu, zároveň umožňoval nadviazanie spolupráce a vytvorenie inštitucionálneho rámca pre pôsobenie bývalých členov, najmä v oblasti obchodnej, finančnej, právnej a bezpečnostnej.

⁵⁶ EUROPA. 2014. *Partnership and Cooperation Agreements (PCAs): Russia, Eastern Europe, the Southern Caucasus and Central Asia*. [online]. 2014. [cit. 21.3.2014]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17002_en.htm>.

a vesmírna spolupráca, vzdelávanie, životné prostredie, doprava, kultúra a spolupráca v oblasti ochrany pred nelegálnymi aktivitami. Zmluva je založená na spoločných princípoch, ktorými sú: podpora medzinárodného mieru a bezpečnosti, podpora demokratických noriem, politickej a ekonomickej slobody. Dohody svojim obsahom prispievajú k urýchleniu ekonomických, právnych a politických reforiem v členských štátoch Euroázijskej únie. Obsah dohôd vymedzuje oblasti, ktoré sa týkajú zrušenia kvantitatívnych obmedzení na tovary, ktoré majú pôvod v jednej z účastníckych krajín participovanej na dohode. V regióne strednej Ázie a východnej Európy majú členské štáty EÚ rozličné možnosti využitia vzájomnej spolupráce, hlavne v oblastiach: výstavby, rekonštrukcie a modernizácie tranzitných systémov prepravy ropy a zemného plynu, ako aj cestnej a železničnej infraštruktúry.⁵⁷

Čo sa týka výmeny tovaru, EÚ a 10 uvedených krajín si stanovili voľný pohyb tovaru cez ich územie. Ekonomická spolupráca krajín sa zameriava na: ekonomický a sociálny rozvoj, rozvoj ľudských zdrojov, podporu spoločností (najmä na privatizáciu, investície, rozvoj finančných služieb). Cieľom hospodárskej spolupráce je prispieť k procesu ekonomických reforiem, hospodárskemu oživeniu a trvalému rozvoju SNŠ. Ďalšie oblasti spolupráce uvedené v dohodách sú:

- spolupráca v oblastiach súvisiacich s demokraciou a ľudskými právami (platí len pre Arménsko, Azerbajdžan, Gruzínsko, Uzbekistan, Tadžikistan)
- spolupráca v oblasti prevencie nelegálnych aktivít a kontrola nelegálnej imigrácie. V súčasnosti zahŕňajú iniciatívy proti praniu špinavých peňazí, drogám a nelegálnej migrácie
- kultúrna spolupráca
- finančná spolupráca v oblasti technickej podpory.⁵⁸

⁵⁷ KAŠŤÁKOVÁ, E. a kol. 2010. *Zahraničnoobchodné vzťahy EÚ s vybranými tretími krajinami II (USA, Kanada, Japonsko, krajiny SNŠ a západného Balkánu)*. Bratislava: EKONÓM, 2010. s. 121-122. ISBN: 978-80-225-2986-0.

⁵⁸ EUROPA. 2014. *Partnership and Cooperation Agreements (PCAs): Russia, Eastern Europe, the Southern Caucasus and Central Asia*. [online]. 2014. [cit. 21-3-2014]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17002_en.htm>.

Od 1. januára 2010 na území členských štátov Euroázijskej únie platí **spoločný colný sadzobník**.⁵⁹ V júli 2010 bol prijatý colný zákon, boli vykonané viaceré inštitucionálne zmeny, najdôležitejšou bolo prijatie Komisie colnej únie, ktorá schvaľuje zmeny colných sadzieb členských štátov colnej únie. Dlhodobým plánom je vytvorenie jednotného hospodárskeho priestoru, založenom na princípoch vnútorného trhu EÚ⁶⁰. Výsledkom vytvorenia spoločného colného sadzobníka bola harmonizácia národných právnych predpisov v colnej oblasti s legislatívou colnej únie.

Cieľom colného zákona je uľahčenie obchodu a zjednodušenie colných procedúr v rámci krajín colnej únie. V tomto dokumente sú definované základné princípy pohybu tovaru pri dovoze a vývoze z a do colnej únie, pri preprave tovaru na území colnej únie pod colným dohľadom. Zákon definuje pravidlá určenia krajiny pôvodu tovaru, spôsob aplikácie colných postupov v podmienkach fungovania colnej únie. Colný zákonník dovoľuje aplikovať nasledujúce colné režimy:

- **základné colné režimy** (prepustenie do voľného obehu, export, medzinárodný colný tranzit)
- **ekonomické colné režimy** (spracovanie tovaru na colnom území pre vnútornú potrebu, spracovanie mimo colného územia, dočasný dovoz, colný sklad, voľná colná zóna)
- **dokončujúce colné režimy** (reexport, reimport)
- **dočasné colné režimy** (dočasný vývoz, dočasný predaj)

Najdôležitejšou zmenou v súvislosti s colnou úniou je, že dohody a rozhodnutia prijaté nadnárodnými inštitúciami sú rešpektované v rámci všetkých členov colnej únie, zatiaľ čo v predchádzajúcich regionálnych integračných dohodách v post- sovietskom priestore boli dohody často prehodnocované jednostranne alebo ignorované ich členmi. V súčasnosti členovia colnej únie dodržiavajú záväzky, ktoré si vzájomne stanovili.

⁵⁹ BUSINESSINFO. In *Teritoriální informace- země Rusko*. [online]. 2013. [cit. 6.5.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/rusko.html>>.

⁶⁰ Vnútorný trh EÚ je jednotný trh, kde je zaručený voľný pohyb tovarov, služieb, osôb a kapitálu a v ktorom majú európski občania slobodu žiť, pracovať, študovať a podnikat.

Najdôležitejšou zmenou liberalizácie vzájomného obchodu bolo zrušenie ciel uvalených na dovoz ruskej ropy do Bieloruska. Pred vznikom colnej únie Rusko stanovovalo rozdielne výšku colných sadzieb pre export ropy do Bieloruska. Ropa určená pre domácu spotrebu (cca 6,3 mil. ton) bola vyňatá z colných povinností, na druhej strane ropa, ktorá je reexportovaná do EÚ po spracovaní v bieloruských rafinériách⁶¹ (objem je približne 15 mil. t), nie je oslobodená od colných sadzieb. V priebehu roku 2010 Rusko zrušilo tieto clá po dlhých rokovaniach a po tom, čo Bielorusko ratifikovalo všetky ostatné dohody vyplývajúce z členstva v colnej únii.

V roku 2010 vytvorenie colnej únie malo najnižší efekt pre ruský zahraničný obchod. Zahraničnoobchodný obrat Ruska do Bieloruska a Kazachstanu vzrástol v danom roku len o 10,9%, zatiaľ čo do ostatných krajín vzrástol o 34,6%. Bieloruský export do Ruska a Kazachstanu vzrástol o 44,7% v porovnaní s nárastom vývozu 5,7% do ostatných krajín. Export Kazachstanu do Bieloruska vzrástol viac ako 5 násobne, do Ruska vzrástol o 21,5%. Už v nasledujúcom roku vzrástol ruský export do Kazachstanu o 40% a do Bieloruska o 38%. Napriek tomu, že v roku 2011 export Kazachstanu do Ruska vzrástol o 62%, vývoz do Bieloruska poklesol trojnásobne, po tom, čo Rusko zrušilo vývozné clá na ropu, dramaticky poklesol export ropy z Kazachstanu do Bieloruska. Zaujímavé je, že hlavným efektom colnej únie bol rapídny nárast vývozu tovarov Bieloruska do EÚ. Dôvody tohto vývoja sú jasné: colné poplatky uvalené na dovoz ruskej ropy boli zrušené, Bielorusko túto surovinu spracováva v dvoch veľkých rafinériách a následne vyváža do krajín EÚ. Vývoz nerastných palív Bieloruska do EÚ v roku 2012 predstavoval až 53,6 % na jeho celkovom vývoze. Na druhej strane, Bielorusko zaznamenalo nárast vývozu poľnohospodárskych a strojárskych produktov do krajín colnej únie. Účinky vytvorenia colnej únie pre Kazachstan sú nejednoznačné, hlavná zmena bola pozorovaná v náraste podielov surových materiálov a nerastných surovín v exporte do Ruska a Bieloruska. Neexistuje dôkaz, že by Kazachstan získaval na reexporte produktov do tretích krajín pochádzajúcich z colnej únie, alebo že by narastal vývoz jeho strojárenských produktov. Na strane druhej, Kazachstan je stále hlavným príjemcom importu čínskych tovarov a vytvára bránu pre čínske výrobky

⁶¹ Ropné rafinérie Naftan, Mozyr.

vstupujúce na trh colnej únie.⁶²

4.1 Zahraničný obchod medzi EÚ a krajinami Euroázijskej únie

Krajiny Euroázijskej únie sa stali významným obchodným partnerom EÚ v nedávnych rokoch, kedy vzájomný zahraničný obchod medzi oboma stranami vzrástol za obdobie rokov 2006- 2012 o 34 %.

Tabuľka 3: Vývoj zahraničného obchodu EÚ a členských krajín Euroázijskej únie (v mil.€)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
export EÚ do krajín Euroázijskej únie							
Bielorusko	4 393	4 837	6 371	4 982	6 620	7 215	7 840
Rusko	72 302	89 083	104 843	65 587	86 134	108 355	123 164
Kazachstan	4 964	6 033	5 675	5 311	5 226	5 974	6 912
spolu	81 659	99 953	116 889	75 880	97 980	121 544	137 916
import do EÚ z krajín Euroázijskej únie							
Bielorusko	4 462	4 381	4 660	2 585	2 640	4 309	4 542
Rusko	140 961	144 948	178 294	118 122	160 709	199 922	213 185
Kazachstan	13 979	13 371	17 887	10 833	15 907	22 917	24 413
spolu	159 402	162 700	200 841	131 540	179 256	227 148	242 140
Obchodná bilancia	-77 743	-62 747	-83 952	-55 660	-81 276	-105 604	- 104 224

Prameň: EUROSTAT. In Statistics by theme. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

Ako vidieť z tabuľky 3, export EÚ do štátov Euroázijskej únie v sledovanom období rástol, s výnimkou roku 2009, keď svetovú ekonomiku zasiahla globálna finančná a hospodárska kríza. Najvyšší podiel na exporte EÚ do krajín Euroázijskej únie dosahuje Rusko, od neho sa odvíja celkový vývoj exportu EÚ do Euroázijskej únie. Najvyššia hodnota vývozu bola zaznamenaná v roku 2012, keď v porovnaní s predchádzajúcim rokom export vzrástol o 13%.

⁶² LIBMAN, A. – USHKALOVA, D.: *Foreign trade effects of the Customs Union between Belarus, Kazakhstan and Russia*. In *Central Asia Program* [online]. 2013. [cit. 8.05. 2013]. Dostupné na internete:<http://037eabf.netsolhost.com/wordpress/wp-content/uploads/2013/10/Economic_Papers_8_May_2013.pdf>.

Ako potvrdzuje daná tabuľka, dovoz EÚ z krajín Euroázijskej únie má teda v sledovanom období rastúcu tendenciu, okrem roku 2009 vplyvom už spomenutých faktorov. V roku 2012 bola zaznamenaná najvyššia hodnota dovozu z Euroázijskej únie do EÚ, ktorá bola vyššia o 6% v porovnaní s predchádzajúcim rokom. Rovnako aj v prípade dovozu do EÚ zo štátov colnej únie sa potvrdzuje fakt, že celkové hodnoty importu sa odvíjajú od dovozu Ruska do EÚ.

Vývoj zahraničného obchodu medzi EÚ a štátmi Euroázijskej únie je charakterizovaný pasívnou obchodnou bilanciou zo strany EÚ, čo vyplýva zo skutočnosti, že väčšina štátov EÚ dováža z krajín Euroázijskej únie energetické palivá v pomerne veľkých množstvách, a preto je bilancia EÚ pri obchodovaní s krajinami Euroázijskej únie výrazne pasívna.⁶³ Z dôvodu danej závislosti je tovarová štruktúra dovozu EÚ vopred určená a zostáva nemenná po celý čas obchodovania s krajinami colnej únie Ruska, Bieloruska a Kazachstanu. Najvyššiu zápornú hodnotu dosiahla obchodná bilancia v roku 2011 (-105 604 mil. €). Na tomto nepriaznivom faktesa podieľali vtedajšie rýchlo rastúce ceny ropy, zemného plynu, energií a palív na svetových trhoch a nízky nárast cien hotových výrobkov.

Tabuľka 4: Komoditná štruktúra exportu EÚ za obdobie 2006- 2012 (v mil.€)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
potraviny, nápoje a tabak	57926	62060	68411	62802	76265	89100	99600
surové materiály	28474	30282	32136	27914	37671	45009	47499
Minerálne palivá, mazivá a príbuzenské materiály	59024	66708	85204	58861	79208	101100	123653
chemikálie a príbuzenské výrobky	184571	197948	198842	196783	233873	255986	275985
stroje a dopravné zariadenia	509556	549823	575040	461956	572541	650374	707056
ostatný výrobný	294177	310315	317284	260208	311378	354692	382069

⁶³ KAŠŤÁKOVÁ, E. 2012. *Obchodná spolupráca EÚ s Ruskom*. Bratislava: EKONÓM, 2012. s. 43. ISBN: 978-80-225-3538-0.

tovar							
komodity a transakcie neklasifikované v nomenklatúre SITC	28049	26869	42901	33222	49123	65629	50435
Spolu	1161776	1244005	1319819	1101746	1360059	1561890	1686295

Prameň: EUROSTAT. In Statistics by theme. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

Ako vyplýva z tabuľky 6, najväčšou exportnou komoditou EÚ počas celého sledovaného obdobia sú stroje a dopravné zariadenia. Najväčších európskych vývozcov strojov a dopravných zariadení v EÚ tvoria: Nemecko, Francúzsko, Taliansko, Holandsko a Veľká Británia. Za toto obdobie mala spomínaná komodita pretrvávajúco najvyššie hodnoty, v roku 2012 podiel predstavoval 42% na celkovom exporte EÚ. Nárast hodnôt vývozu strojov a dopravných zariadení bol v roku 2012 oproti roku 2006 zaznamenaný o 38%. Najnižší podiel na celkovom exporte EÚ dosiahla komodita surové materiály, ktorá dosiahla podiel v roku 2012 3,4%. Najväčší dovozcovia tejto komodity do EÚ sú: Brazília, USA, Kanada, Indonézia, Rusko a Ukrajina.

Tabuľka 5: Komoditná štruktúra importu do EÚ za obdobie 2006- 2012 (v mil.€)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
potraviny, nápoje a tabak	67949	75616	80820	73755	80698	91392	92791
surové materiály	63212	70362	75542	47534	71118	85800	80932
Minerálne palivá, mazivá a príbuzenské materiály	339564	336445	458038	298445	383479	491771	545051
chemikálie a príbuzenské výrobky	109221	120712	124299	112523	137345	155103	161842
stroje a dopravné zariadenia	412486	428663	425435	352810	446414	444533	450925
ostatný výrobný tovar	341594	382693	375019	296500	362508	401649	387247

komodity a transakcie neklasifikované v nomenklatúre SITC	29856	30664	43780	52752	49481	56265	72830
Spolu	1363882	1445155	1582932	1234317	1531043	1726514	1791618

Prameň: EUROSTAT. In *Statistics by theme*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

Tabuľka 5 zobrazuje vývoj importu komodít do EÚ za obdobie rokov 2006 až 2012. Z nej jasne vyplýva, že dominantné postavenie za toto obdobie zastávajú komodity minerálne palivá, mazivá a príbuzenské materiály, v roku 2012 dosiahli 30,4% podiel na celkovom dovoze do EÚ. Najväčším dovozcom je práve Rusko, z krajín Euroázijskej únie je siedmym najväčším dovozcom tejto komodity Kazachstan. K ďalším významným dovozcom tejto komodity patria: Nórsko, Lýbia, Saudská Arábia, Nigéria, Alžírsko. Významný podiel na dovoze do EÚ dosahujú aj stroje a dopravné zariadenia s podielom 25%, menší podiel na importe do EÚ zaznamenávajú komodity ostatný výrobný tovar, chemikálie a príbuzné výrobky.

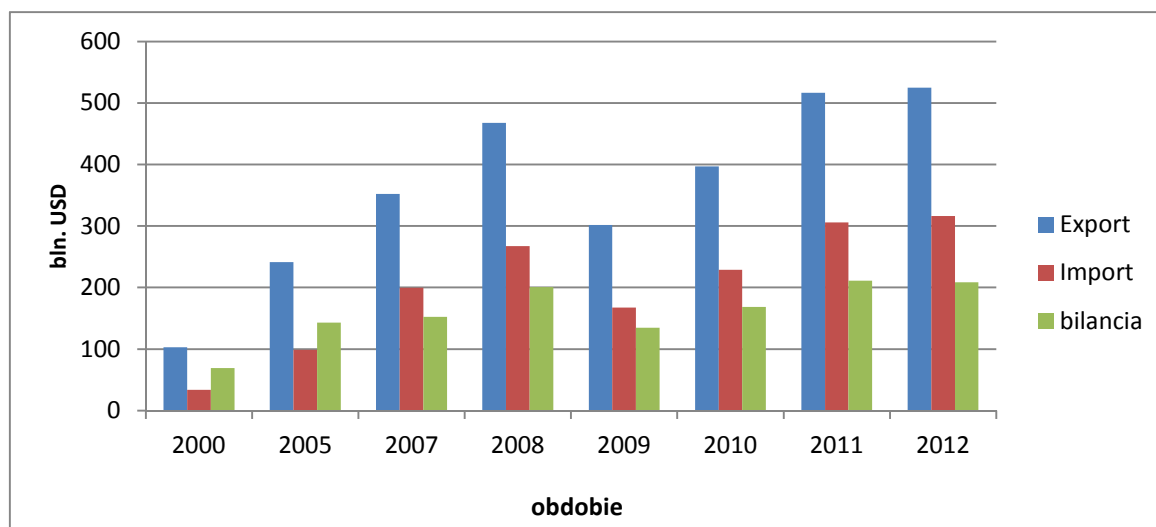
4.2 Ekonomická charakteristika členských štátov Euroázijskej únie a ich postavenie k EÚ

Ruská federácia je najväčším štátom sveta. V súčasnosti má najväčšie zásoby nerastných surovín na svete, je druhý najväčší producent a prvý najväčší exportér zemného plynu, tretí najväčší producent ropy a prvý najväčší exportér tejto komodity⁶⁴. Okrem týchto surovín sa na jeho území nachádza polovica svetových zásob uhlia, ktorého je štvrtým najväčším exportérom. Tieto skutočnosti ho radia medzi popredných exportérov nerastných surovín na svete. Avšak, toto jednostranné zameranie exportu je jedným z najväčších problémov krajiny, no napriek tomu je táto krajina neprehliadnuteľným hráčom na medzinárodnej scéne. Dôležitým aspektom ostáva rozvoj, resp. udržanie ťažby a distribúcie

⁶⁴ INTERNATIONAL ENERGY AGENCY.: *Key World Energy Statistics*. [online]. 2013. [cit. 3.12.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/KeyWorld2013.pdf>>.

ropy, zemného plynu a uhlia. V súčasnosti krajina realizuje program štrukturálnych reforiem zameraných predovšetkým na rozvoj priemyselnej základne, dopravnej a energetickej infraštruktúry, poľnohospodársko-priemyselného komplexu a ďalších odvetví. Medzi jeho hlavné odvetvia patria: ťažba nerastných surovín, doprava, poľnohospodárstvo potravinársky, chemický hutnícky, strojársky, elektrotechnický priemysel.⁶⁵

Graf 1: Vývoj zahraničného obchodu Ruska

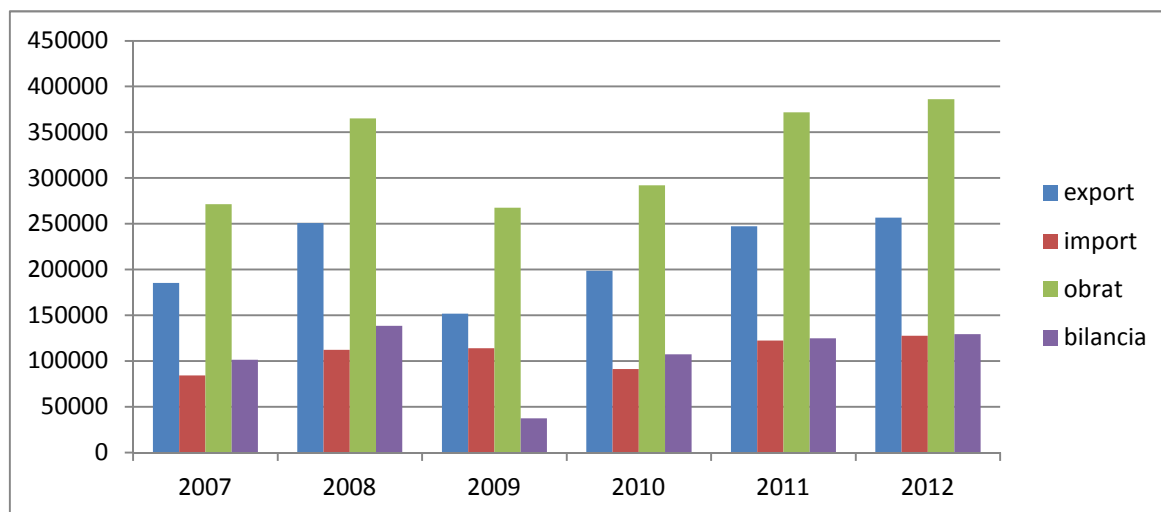
Prameň: Russian Federation Federal State Statistics Service. In Russia in Figures. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/en/figures/activities/>.

Za sledované obdobie pozorujeme narastajúci vývoj zahraničného obchodu Ruskej federácie. V krízovom roku 2009 dosiahol zahraničný obchod Ruska najnižšie hodnoty v sledovanom období vo všetkých ukazovateľoch. V roku 2012 zahraničný obchod Ruska vykázal prvky stagnácie, jeho index reprezentoval vo vzťahu k predchádzajúcemu roku 101,8%. Nízky rast ruskej ekonomiky a stagnujúce ceny surovín tvoria rozhodujúcu zložku ruského vývozu (energetické suroviny, kovy) a determinujú dynamiku jeho zahraničného obchodu. V roku 2012 bola dosiahnutá najvyššia hodnota exportu Ruska (524,6 bln. USD) avšak import, ktorý v danom roku vzrástol o 3,3% oproti roku 2011 a zapríčinil mierny

⁶⁵ BUSINESSINFO. In *Teritoriální informace- země Rusko*. [online]. 2013. [cit. 6.5.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/rusko.html>>.

pokles obchodnej bilancie z 210,9 na 208,6 bln. USD. Rast dovozu je ovplyvnený nepriaznivou štruktúrou ruskej ekonomiky, pretože odvetvia spracovateľského priemyslu sú závislé na dovoze komponentov a dielov, kedy v mnohých prípadoch neexistujú ruské ekvivalenty príslušnej produkcie na domácom trhu.⁶⁶

Graf 2: Vývoj zahraničného obchodu Ruska a Európskej únie (mld. USD)

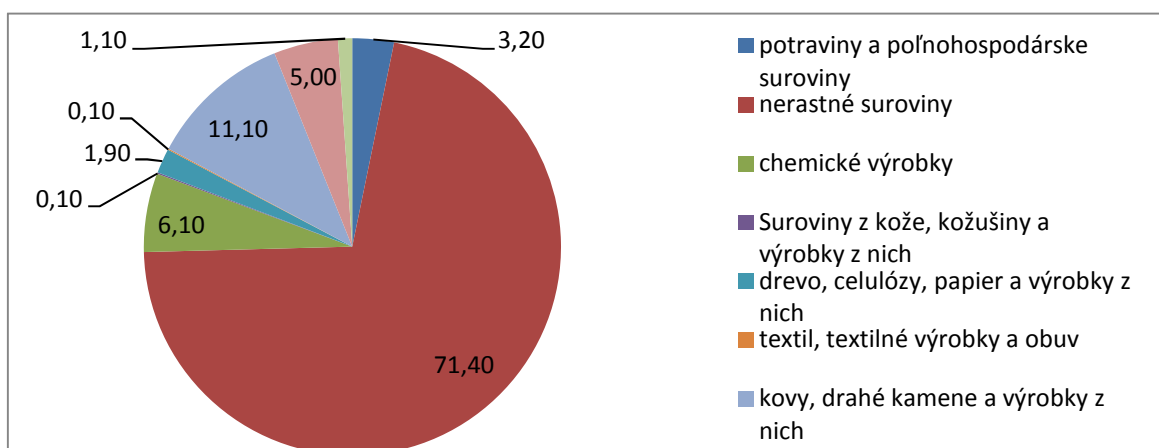

Prameň: Russian Federation Federal State Statistics Service. In Russia in Figures. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/en/figures/activities/>.

Obchodná spolupráca EÚ s Ruskom má veľký význam, pretože EÚ je prvým najdôležitejším partnerom Ruska, na druhej strane Rusko je tretím najvýznamnejším partnerom EÚ. Zahraničný obchod medzi Ruskom a EÚ vykazoval rast do roku 2008. V roku 2009, bol tento trend prerušený globálnou hospodárskou krízou a prijatými jednostrannými opatreniami zo strany Ruska, čo malo negatívny vplyv na vzájomné obchodné vzťahy. V spomínanom roku export poklesol o takmer 100 mld. USD. Export do EÚ dosiahol najvyššiu úroveň v roku 2012, v tomto roku zaznamenal nárast oproti roku 2011 o 3,8%. Najnižšia hodnota importu z Ruska do EÚ bola dosiahnutá v roku 2010, kedy táto hodnota klesla oproti roku 2009 o 20%. Najvyššiu hodnotu importu zaznamenávame v roku 2012 (127 450 mld. USD).

⁶⁶ BUSINESSINFO. In *Teritoriální informace- země Rusko*. [online]. 2013. [cit. 6.5.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/rusko.html>>.

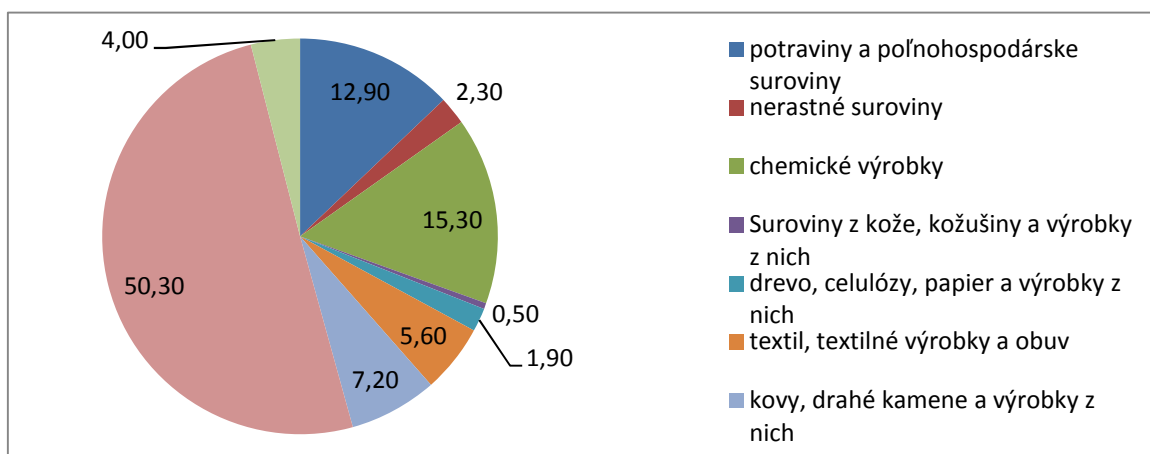
Graf 3: Komoditná štruktúra exportu Ruska do EÚ za rok 2012

Prameň: Russian Federation Federal State Statistics Service. In *Russia in Figures*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/en/figures/activities/>.

V ruskom vývoze do EÚ tradične dominovali nerastné suroviny s podielom 71,4%. Rusko vyťažilo v danom roku viac ako 520 mil. t ropy a približne 668 mld. m³ zemného plynu., do Európy exportovalo približne 170 mil. t ropy, export plynu do EÚ dosiahol objem viac ako 139,3 mld. m³. Najviac ropy vyťažila spoločnosť Rosneft', najvýznamnejšou ťažobnou spoločnosťou je Gazprom, ktorá vyťažila 480,45 mld. m³ zemného plynu. Druhé najvyššie zastúpenie na exporte Ruska majú chemické výrobky s podielom 6,1%, tretou najvýznamnejšou vývoznou komoditou boli za rok 2012 stroje a dopravné zariadenia, ktoré dosiahli podiel 5%. Najnižšie zastúpenie mali textil, textilné výrobky a obuv (0,1%).

Graf 4: Komoditná štruktúra importu Ruska z EÚ za rok 2012

Prameň: Russian Federation Federal State Statistics Service. In *Russia in Figures*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/en/figures/activities/>.

Pri dovoze Ruska z EÚ dominuje komodita stroje a dopravné prostriedky s viac ako 50% podielom. 15% zastúpenie na celkovom dovoze dosiahli chemické výrobky. Treťou najviac dovážanou komoditou boli potraviny a poľnohospodárske suroviny. Najnižšie zastúpenie mali suroviny z kože a kožušiny s podielom 0,5%.

Tabuľka 6: Teritoriálna štruktúra Ruska a EÚ za rok 2012 (v mil. USD)

	export	2012	import	2012
1.	Holandsko	76763,00	Nemecko	38275,00
2.	Nemecko	35593,00	Francúzsko	13770,00
3.	Taliansko	32428,00	Taliansko	13413,00
4.	Poľsko	19878,00	Spojené kráľovstvo	8191,00
5.	Spojené kráľovstvo	15029,00	Poľsko	7472,00
6.	Fínsko	12009,00	Holandsko	5977,00
7.	Francúzsko	10527,00	Česká republika	5344,00
8.	Belgicko	6799,00	Fínsko	5001,00
	EÚ spolu	256842	EÚ spolu	272478,00

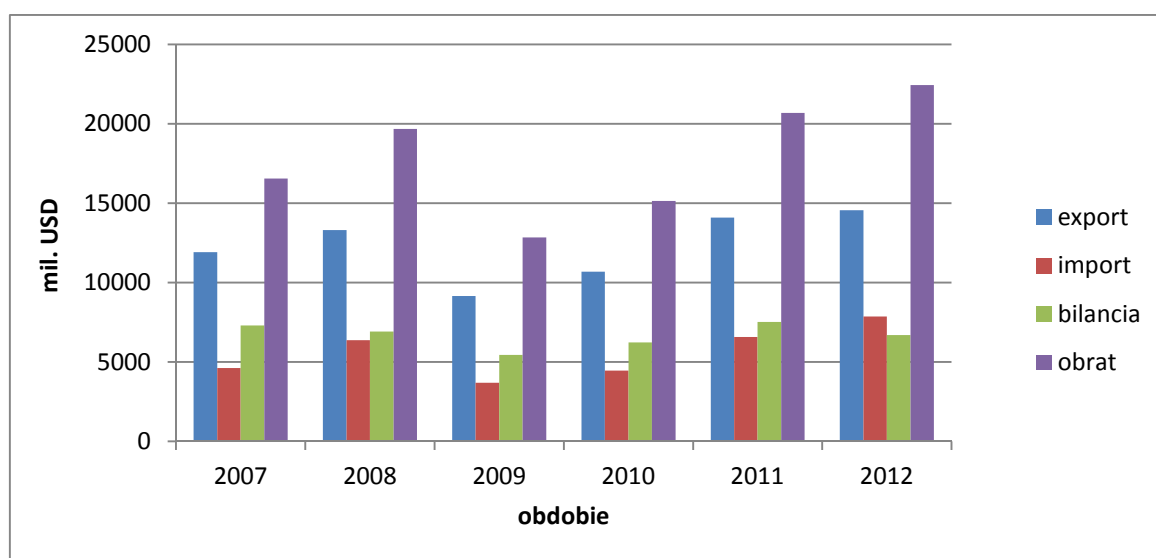
Prameň: Russian Federation Federal State Statistics Service. In *Russia in Figures*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/en/figures/activities/>.

Čo sa týka ruského dovozu tovarov z krajín Európskej únie, bola situácia v roku 2012 takáto: Najviac tovarov dovážalo Rusko z Nemecka, ktorého podiel v danom roku

predstavoval 30% z celkového objemu dovozu Ruska z krajín EÚ. Nemecký dovoz do Ruska tvorili prevažne komodity: strojárské produkty, automobily a súčasti, chemikálie , potraviny a poľnohospodársky tovar. Naopak Rusko dovážalo do Nemecka nerastné suroviny (ropa, plyn), železiarsky tovar a petrochemické produkty. Ďalej nasledovalo Francúzsko s podielom 10,8%, na treťom mieste bolo Taliansko, ktorého podiel tvoril 10,5% z celkového objemu dovozu do Ruska z EÚ.

Najviac svojich tovarov vyvážalo Rusko v roku 2012 do: Holandska, Nemecka, Talianska, Poľska a Spojeného kráľovstva. EÚ patrí medzi najvýznamnejších partnerov Ruska, ktorej podiel tvorí 41,9% na celkovom obrate zahraničného obchodu. Ďalšími významnými partnermi Ruska sú: Čína, Ukrajina, USA, Južná Kórea, Japonsko.

Graf 5: Vývoj zahraničného obchodu medzi Ruskom a Kazachstanom za obdobie 2007 -2012

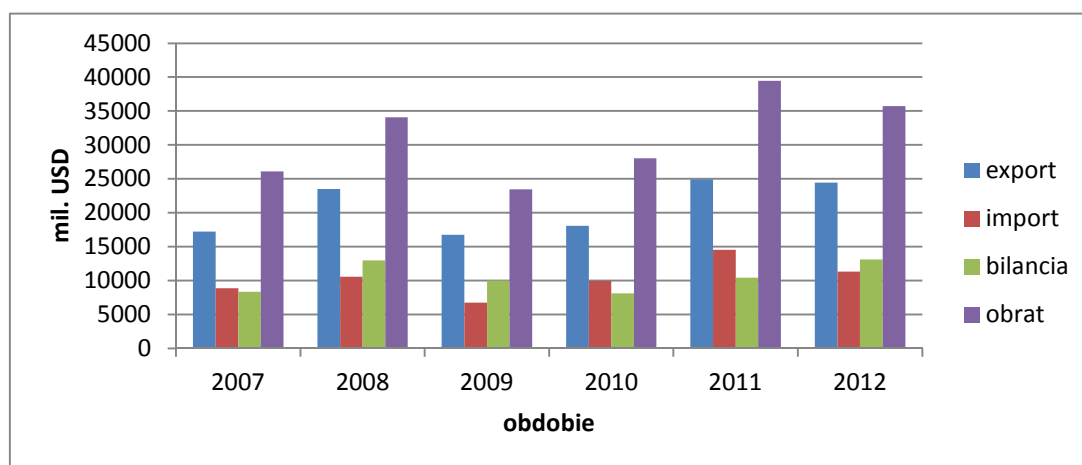

Prameň: Russian Federation Federal State Statistics Service. In Russia in Figures. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/en/figures/activities/>.

Export medzi Ruskom a Kazachstanom zaznamenal za sledované obdobie narastajúcu tendenciu, s výnimkou roku 2009, kedy bol pokles vzájomného obchodu zapríčinený hospodárskou krízou. V tomto roku vývoz do Kazachstanu poklesol o 31% oproti roku 2008. Kazachstan má permanentne pasívnu obchodnú bilanciu vo vzťahu

k Rusku. Kazašský export do Ruska pozostáva najmä z energetických produktov, železa a rudy. Dovozy z Ruska je viac diverzifikovaný a zahŕňa nerastné suroviny, kovy, potraviny, chemikálie a strojárské výrobky. Kazachstan je jedným z hlavných trhov pre ruské priemyselné produkty.⁶⁷ Hodnota exportu nedosiahla predkrízovú úroveň ani v roku 2010. Významný nárast exportu Ruska do Kazachstanu badáme v roku 2011, kedy vzrástol o 32% oproti roku 2010.

Graf 6: Vývoj zahraničného obchodu medzi Ruskom a Bieloruskom za obdobie 2007- 2012

Prameň: Russian Federation Federal State Statistics Service. In *Russia in Figures*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/en/figures/activities/>.

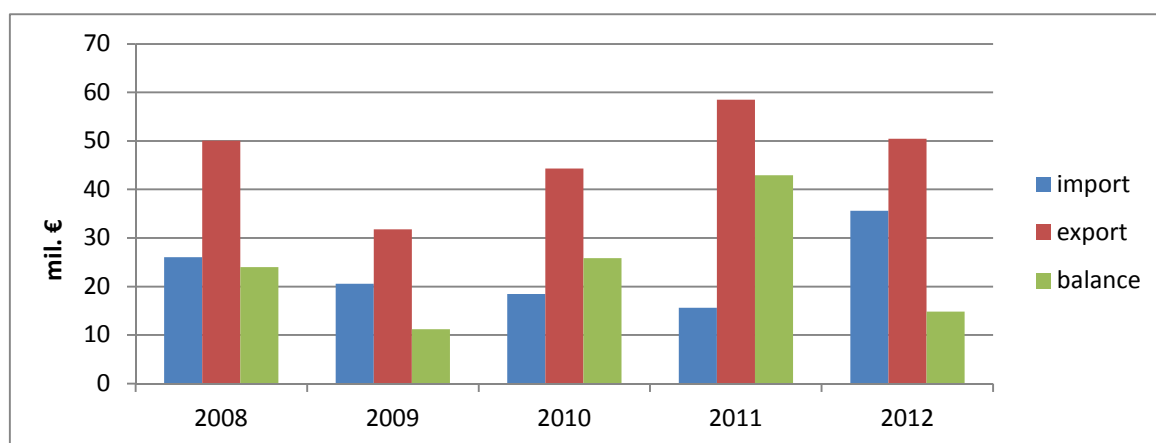
Ruská federácia je hlavným obchodným partnerom Bieloruska. Zahŕňa viac ako 40% exportu a viac ako polovicu objemu dovozu do Bieloruska. Krajina má dlhodobu negatívnu platobnú bilanciu, pretože je do značnej miery závislá na dovoze zemného plynu a ropy hlavne z Ruska, ktoré tvoria cca. 40% svojich dovozov. Bielorusko je dôležitou tranzitnou krajinou, jeho územím sa prepraví približne 80 mil. ton ropy z Ruska do EÚ cez ropovod Družba a 45 bln. m³ plynu prostredníctvom plynovodu Jamal.⁶⁸

⁶⁷ MOGILEVSKII, R. Customs Union of Belarus, Kazakhstan and Russia: Trade Creation and Trade Diversion in Central Asia in 2010- 2011. In *University of Central Asia*. [online]. 2012. [cit. 23.10.2012] s.14 . Dostupné na internete: <<http://www.ucecentralasia.org/downloads/UCA-IPPA-WP12-TradeCreationAndDiversion-Eng.pdf>>.

⁶⁸ MAMAI, A. Business notes: Belarusian Foreign Trade. In *Belarus Project*. [online]. 2013. [cit. 21.01.2013]. Dostupné na internete: <http://belarus-project.eu/2013/01/belarusian_foreign_trade/>.

Kazachstan je štát rozkladajúci sa v Strednej Ázii. Disponuje značným nerastným bohatstvom (ropa, plyn, urán, uhlie, železná ruda, farebné kovy, zlato, atď.), z ktorých významné množstvá vyváža najmä do Európy, Ruska a Číny. Patri mu 8. priečka na svete z hľadiska zásob ropy. Zásoby uránu patria medzi druhé najväčšie na svete, v jeho ťažbe mu patrí svetové prvenstvo. Ako vnútrozemská krajina je závislá od susedných štátov pri exporte ropy a obilnín. Medzi hlavné odvetvia hospodárstva krajiny patria: export nerastných surovín, farebná metalurgia, čierna metalurgia, chemický a petrochemický priemysel, strojárstvo, výroba stavebných materiálov, doprava a poľnohospodárstvo.⁶⁹

Graf 7: Vývoj zahraničného obchodu Kazachstanu

Prameň: European Commission. In EU, Trade in goods with Kazakhstan. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113406.pdf>.

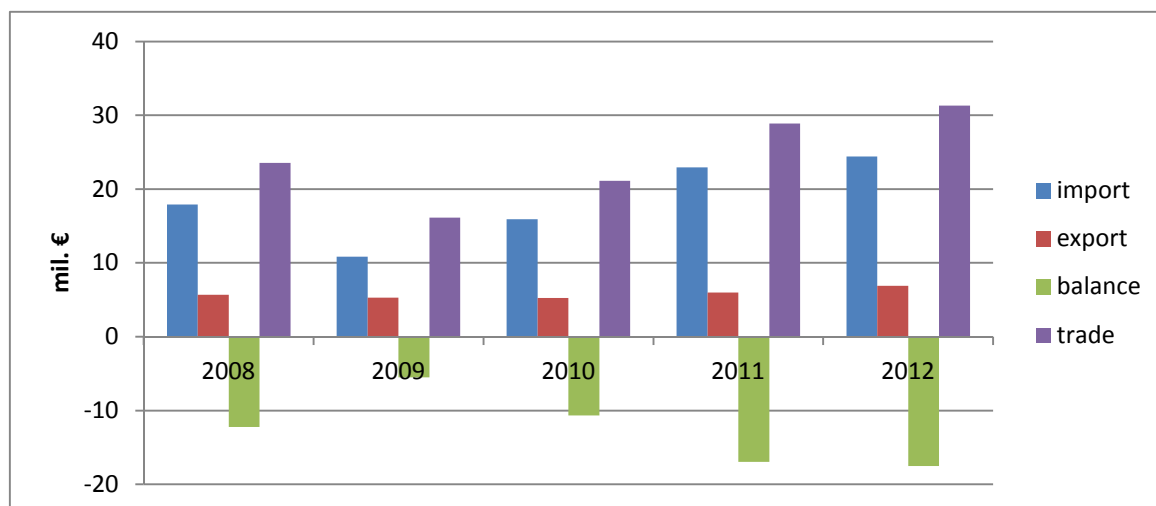
Graf 7 znázorňuje vývoj zahraničného obchodu Kazachstanu. V roku 2012 export Kazachstanu poklesol o 14%. V tomto období bol zahraničný obchod krajiny ovplyvnený poklesom svetových cien na tovar jeho exportu, čo sa negatívne prejavilo v celkovom objeme vývozu tovarov.⁷⁰ Import do Kazachstanu klesal od roku 2008 do roku 2011, v roku 2011 bol dosiahnutý najväčší rozdiel medzi kazašským exportom a importom, čomu zodpovedá hodnota obchodnej bilancie, ktorá dosiahla výšku 42,89 mil. €. Najvyššia hodnota dovozu do Kazachstanu bola zaznamenaná v roku 2012, ktorý zaznamenal rast o 20

⁶⁹ BUSINESSINFO. In *Teritoriální informace- země Kazachstán*. [online]. 2013. [cit. 6.5.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/kazachstan-zahranicni-obchod-zeme-19306.html>>.

⁷⁰ Tamtiež.

mil. € oproti predchádzajúcemu roku. Kazachstan má dobré vyhladky rozvoja v budúcnosti, najmä vďaka obchodu s nerastnými surovinami, predovšetkým ropou.

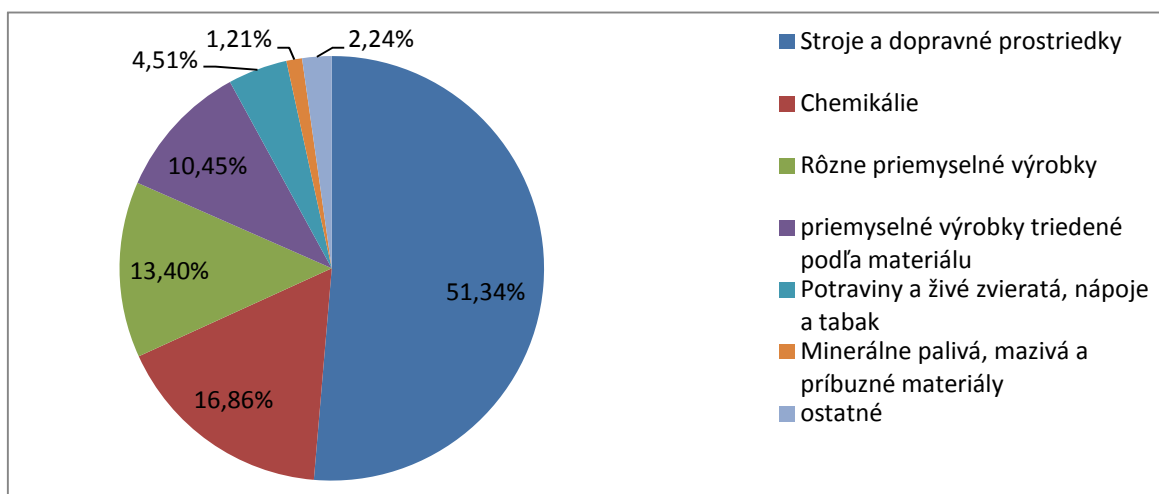
Graf 8 Zahraničný obchod medzi EÚ a Kazachstanom

Prameň: European Commission. In EU, Trade in goods with Kazakhstan. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113406.pdf>.

Ako vyplýva z grafu 8, EÚ dosahuje negatívnu obchodnú bilanciu vo vzájomnom obchodovaní s Kazachstanom. EÚ sa postupne stala významným obchodným a ekonomickým partnerom Kazachstanu, v súčasnosti približne 50% z celkového obratu zahraničného obchodu Kazachstanu pripadá na EÚ. V kazašskom exporte do EÚ tvoria dominantné postavenie nerastné suroviny s podielom takmer 90% na celkovom vývoze krajiny. Import z Kazachstanu do EÚ dosiahol najvyššiu hodnotu v roku 2012, kedy vzrástol oproti predchádzajúcemu roku o 6%. Export EÚ do Kazachstanu dosiahol najvyššiu hodnotu rovnako v roku 2012, kedy vzrástol oproti roku 2010 o 32%.

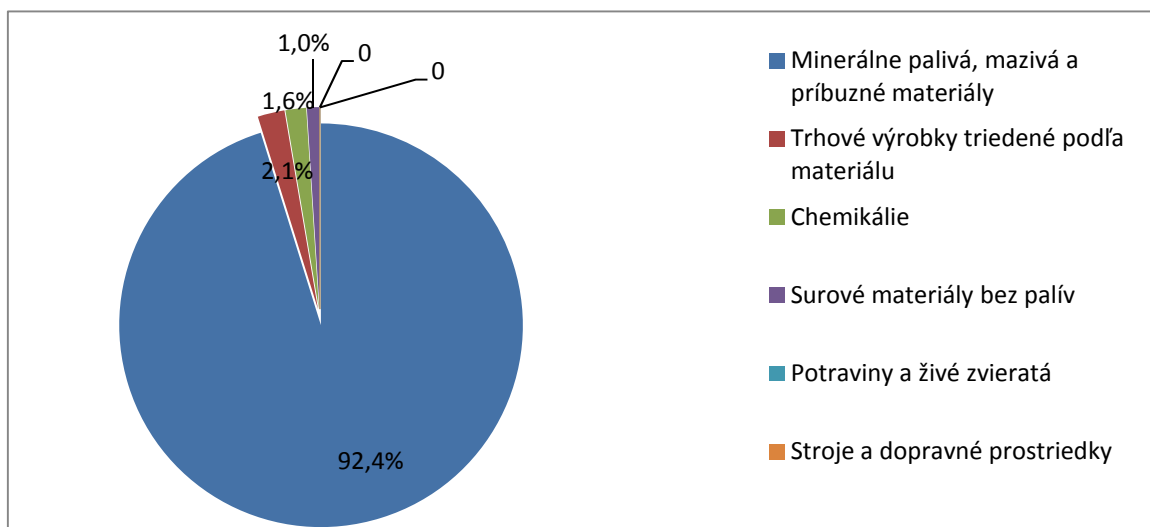
Graf 9: Komoditná štruktúra exportu EÚ do Kazachstanu za rok 2012

Prameň: European Commission. In EU, Trade in goods with Kazakhstan. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113406.pdf>.

Dominantné postavenie na exporte EÚ do Kazachstanu mala komodita stroje a dopravné zariadenia s podielom 51,3%. Druhou najviac vyvážanou komoditou do Kazachstanu boli chemikálie, s podielom 16,9%. Najmenej dovážanými komoditami do tohto teritória boli potraviny a živé zvieratá, nápoje a tabak, ktorých podiel tvoril na celkovom exporte z EÚ 2,2% a minerálne palivá, mazivá a príbuzné materiály s podielom 1,21%.

Graf 10: Komoditná štruktúra importu z Kazachstanu do EÚ

Prameň: European Commission. In EU, Trade in goods with Kazakhstan. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113406.pdf>.

Dominantný, až 92,4% podiel na kazašskom exporte do EÚ zaznamenala komodita palivá, mazivá a príbuzné materiály. Príčinou tohto vysokého podielu vývozu Kazachstanu je jeho nerastné bohatstvo. Z tejto komodity mali najvyšší podiel na dovoze do EÚ ropa a ropné produkty. Druhý najväčší podiel na exporte do EÚ zaznamenala komodita výrobky triedené hlavne podľa materiálu (železo a oceľ) s podielom 2,1%. Naopak, najnižší podiel dosiahla komodita stroje a dopravné zariadenia (0,5%) a potraviny a živé zvieratá (0,5%).

Tabuľka 7: Teritoriálna štruktúra Kazachstanu za rok 2012

	import	mil. €	export	mil. €
1.	Rusko	11,176	EÚ	20,154
2.	Čína	9,419	Čína	10,364
3.	EÚ	7,072	Rusko	4,884
4.	Ukrajina	1,423	Kanada	2,392
5.	Turecko	0,915	Ukrajina	2,095
6.	Južná Kórea	0,758	Turecko	1,455
7.	USA	0,754	USA	1,136

Prameň: European Commission. In EU, Trade in goods with Kazakhstan. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113406.pdf>.

Na celkovom dovoze do Kazachstanu malo v roku 2012 z jednotlivých krajín najväčší podiel Rusko (31,8%), ďalej nasledovali: 2. Čína (26,8%), 3. EÚ (20,1%), 4. Ukrajina (4,1%), 5. Turecko (2,6%). Bielorusko bolo ôsmym najvýznamnejším dovozným partnerom Kazachstanu (1,9%). Hlavnými exportnými teritóriami Kazachstanu boli: EÚ (41,2%), Čína (21,2%), Rusko (10%), Kanada (4,9%), Ukrajina (4,3%), Bielorusko sa umiestnilo na 21. priečke kazašských exportérov s podielom 0,2% na celkovom exporte Kazachstanu. Z členských krajín EÚ sú najvýznamnejšími obchodní partneri Kazachstanu Taliansko, Holandsko, Francúzsko.⁷¹ Holandsko vyváža do Kazachstanu poľnohospodárske produkty (potraviny, živé zvieratá), Kazachstan dováža do Holandska poľnohospodárske produkty, nerastné suroviny (ropa), železné materiály.

Medzi ťažiskové odvetvia **Bieloruska** patria: ťažba surovín, petrochémia, chémia,

⁷¹ BUSINESSINFO. In *Teritoriálné informácie - zeme Kazachstán*. [online]. 2013. [cit. 6.5.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/kazachstan-zahranicni-obchod-zeme-19306.html>>.

strojárstvo, chémia, potravinársky priemysel, vojensko-priemyselný komplex. Hlavnou úlohou Bieloruskej ekonomiky je aktívna exportná politika. Krajina má záujem rozšíriť počet krajín, do ktorých vyváža svoje tovary. Bielorusko potrebuje realizovať modernizáciu priemyslovej, energetickej a poľnohospodárskej základne a rozvoj dopravnej infraštruktúry.⁷²

Tabuľka 8: Vývoj zahraničného obchodu Bieloruska v rokoch 2008 až 2012 (v mil. €)

	2008	2009	2010	2011	2012
import	26 735	20 439	26 449	33 048	36 274
export	22 333	15 514	19 522	30 176	36 143
obchodná bilancia	-4 402	-4 925	-6 927	-2 872	-131

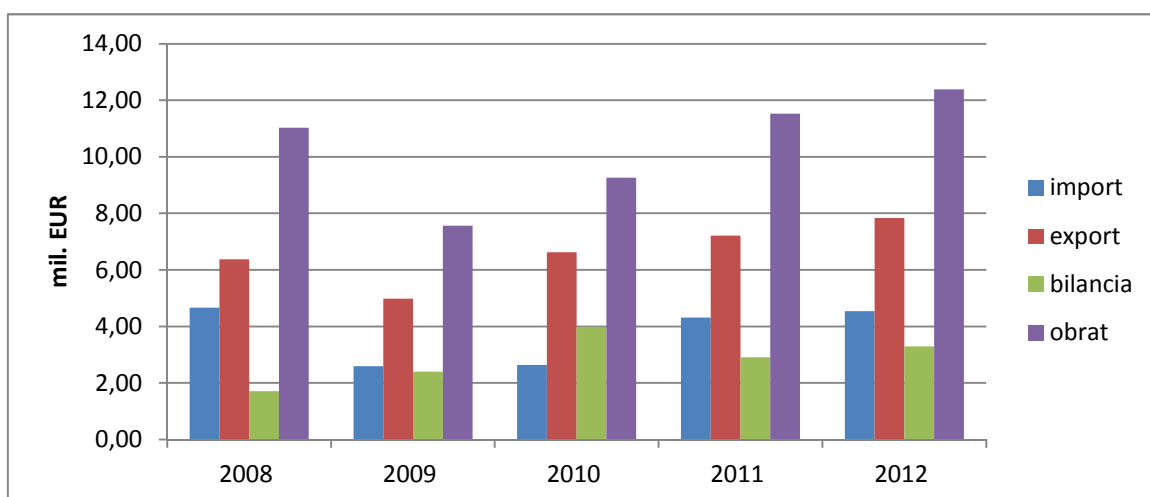
Prameň: European Commision. In EU, Trade in goods with Belarus. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014].

Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113351.pdf>.

V zahraničnom obchode Bieloruska za sledované obdobie prevládala pasívna obchodná bilancia. Hlavným obchodným partnerom Bieloruska je Ruská federácia, od ktorej je krajina závislá predovšetkým na dovoze nerastných surovín, ktoré následne reexportuje do európskych krajín. EÚ je druhým najvýznamnejším obchodným partnerom Bieloruska. Zahraničný obchod Bieloruska mal narastajúci trend, s výnimkou roku 2009 kedy bol jeho pokles zapríčinený globálnou hospodárskou krízou. Najvyššie hodnoty exportu boli dosiahnuté v roku 2012, kedy vzrástol o 19% oproti predchádzajúcemu roku. V rovnakom roku dosiahol aj import do Bieloruska svoju najvyššiu hodnotu (36 274 mil. €). V roku 2012 bol dosiahnutý aj najnižší rozdiel medzi dovozom a vývozom Bieloruska.

⁷² BUSINESSINFO. In *Teritoriální informace- země Bělorusko*. [online]. 2013. [cit. 6.5.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/belorusko.html>>

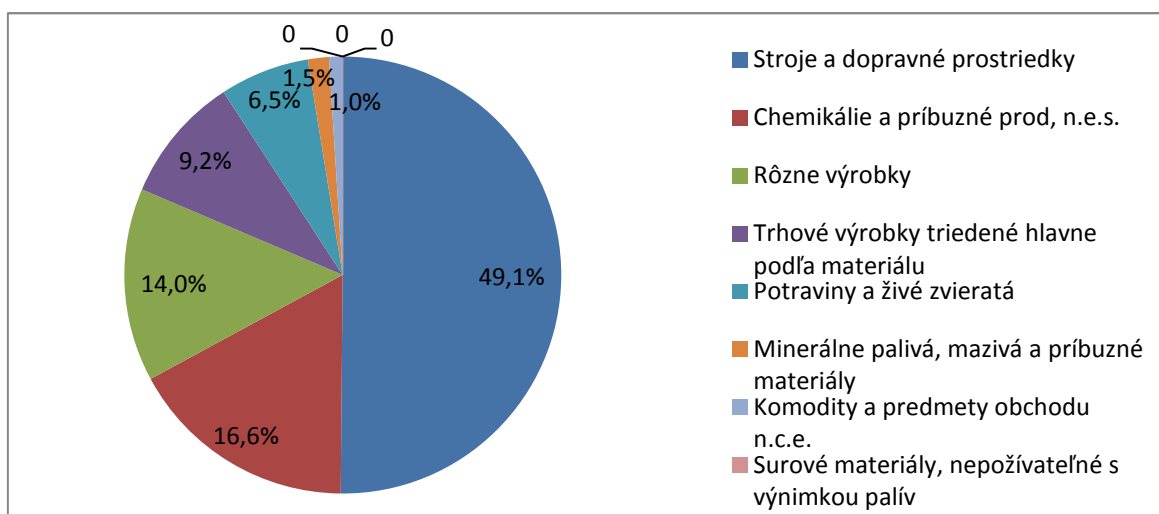
Graf 11: Vývoj zahraničného obchodu medzi EÚ a Bieloruskom (v mil. €)

Prameň: European Commission. In EU, Trade in goods with Belarus. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113406.pdf>.

Európska únia je druhým najvýznamnejším zahraničnoobchodným partnerom Bieloruska. V bieloruskom exporte do EÚ majú dominantné postavenie minerálne palivá. Dôležitosť vzájomných zahraničnoobchodných vzťahov potvrdzuje fakt, že Bielorusko reexportuje do krajín EÚ ruský plyn (plynovod Jamal) a ropu (prostredníctvom ropovodu Družba). Naopak, najviac vyvážanou komoditou EÚ do Bieloruska sú stroje a dopravné zariadenia. Vzájomný obchod narastal ustavične v nedávnych rokoch okrem roku 2009, ktorý bol vo vzájomných bilaterálnych obchodných vzťahoch poznačený globálnou hospodárskou krízou. Najvyššia hodnota exportu z EÚ do Bieloruska bola zaznamenaná v roku 2012 (7,84 mil. €), kedy vzrástol oproti roku 2011 o 5%. Čo sa týka dovozu z Bieloruska do EÚ, pozorujeme narastajúci trend od roku 2010. Jeho najvyššia hodnota bola dosiahnutá v roku 2012 (4,54 mil. €). Obchodná bilancia je z pohľadu EÚ za sledované obdobie aktívna, jej najvyššia hodnota bola dosiahnutá v roku 2010 (3,98 mil. €).

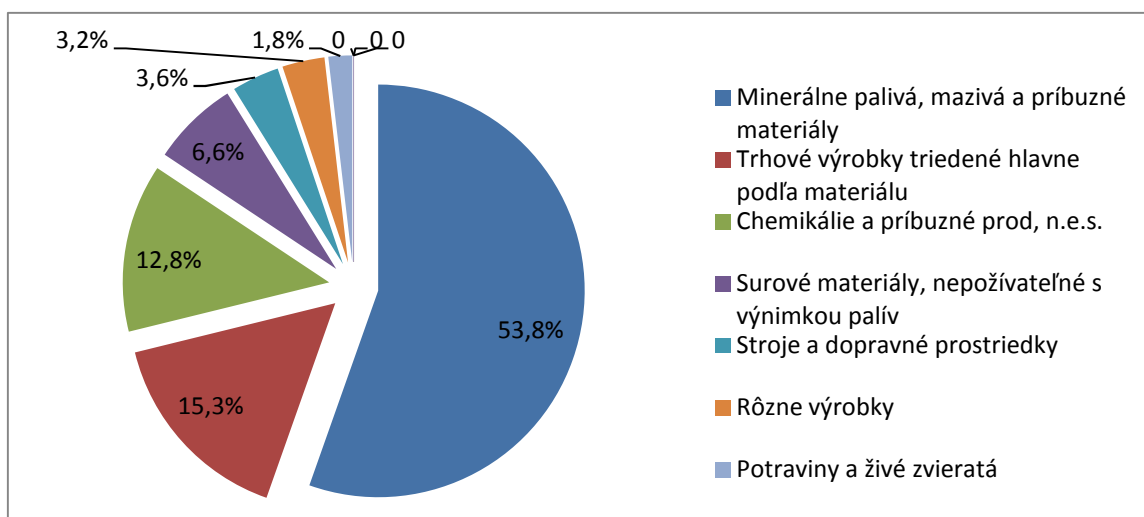
Graf 12: Komoditná štruktúra exportu EÚ do Bieloruska

Prameň: European Commission. In *EU, Trade in goods with Belarus*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113406.pdf>.

Na exporte EÚ do Bieloruska mali najväčšie zastúpenie stroje a dopravné zariadenia s podielom takmer 50%. Druhý najvyšší podiel na exporte dosiahli chemikálie (16,6%). Najnižší podiel zaznamenali živočíšne a rastlinné oleje s podielom 0,5%.

Graf 13 Komoditná štruktúra importu EÚ z Bieloruska

Prameň: European Commission. In *EU, Trade in goods with Belarus*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113406.pdf>.

Z hľadiska komoditnej štruktúry bieloruského importu do EÚ má najväčšie

zastúpenie komodita palivá, mazivá a príbuzné materiály, ktorej podiel na celkovom importe tvorí 53,8%. Výrobky triedené podľa materiálu dosiahli podiel 15,3%, tretie miesto dosiahla komodita chemikálie s podielom 12,8% na celkovom importe do EÚ. Najmenej dovážané komodity do EÚ boli živočíšne a rastlinné oleje, a potraviny a živé zvieratá.

Tabuľka 9: Teritoriálna štruktúra Bieloruska za rok 2012

	import	mil. €	export	mil. €
1.	Rusko	21,436	EÚ	13,688
2.	EÚ	7,24	Rusko	12,674
3.	Čína	1,843	Ukrajina	4,334
4.	Ukrajina	1,799	Kazachstan	0,627
5.	USA	0,496	Brazília	0,624
6.	Švajčiarsko	0,296	Čína	0,337
7.	Turecko	0,276	India	0,204
8.	Venezuela	0,254	Venezuela	0,198

Prameň: European Commision. In EU, Trade in goods with Belarus. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/september/tradoc_113406.pdf>.

Najvýznamnejšími partnermi, kde Bielorusko vyváža svoje tovary boli za rok 2012: EÚ- ktorej podiel na celkovom vývoze Bieloruska 38,3%, druhé miesto patrí Rusku s podielom 35,4%, ďalej nasledujú Ukrajina (12%), Kazachstan (1,8%) a Brazília (1,7%).

Najviac dovezeného tovaru do Bieloruska pochádzalo z Ruska (59%), krajín EÚ (20%), Číny (5,1%), Ukrajiny (5%), USA (1,4%). Kazachstan bol v danom roku 15. najvýznamnejším importérom do Bieloruska s podielom 0,3%. Najviac bieloruského tovaru bolo vyvezeného z krajín EÚ do: Holandska, Lotyšska, Nemecka, Litvy, Poľska a Talianska. Naopak do Bieloruska dovezli najviac tovarov tieto európske krajiny: Nemecko, Poľsko, Taliansko, Holandsko, Francúzsko.⁷³Nemecko vyváža do Bieloruska prevažne motorové vozidlá, chemikálie, stroje a zariadenia. Bieloruský export do Nemecka tvoria najmä: textilie, drevo a výrobky z dreva, chemikálie, ropné produkty.

⁷³ BUSINESSINFO. In *Teritoriální informace- země Bělorusko*. [online]. 2013. [cit. 6.5.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/belorusko.html>>

4.3 Priame zahraničné investície v krajinách Euroázijskej únie

Údaje o vývoji priamych zahraničných investícií v krajinách Euroázijskej únie uvádza tabuľka 10.

Tabuľka 10: Vývoj priamych zahraničných investícií v rokoch 2006 až 2012 (v mld. USD)

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Bielorusko	0,36	1,81	2,28	1,88	1,39	4	1,46
Kazachstan	7,36	11,97	16,82	14,28	7,46	14,29	15,12
Rusko	37,60	55,87	74,78	36,58	43,18	55,08	50,66
spolu	45,32	69,65	93,88	52,74	52,03	73,37	67,24

Prameň: THE WORLD BANK, In Foreign direct investment. [online]. 2014. [cit. 29.3.2014]. Dostupné na internete: <<http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD>>.

Údaje z tabuľky zobrazujú prílev priamych zahraničných investícií (PZI) do jednotlivých krajín Euroázijskej únie. Prílev PZI do krajín Euroázijskej únie má za sledované obdobie kolísavý priebeh. Najvýraznejší pokles nastal v roku 2009, kedy ich prílev poklesol oproti roku 2008 o 43,8%.

Najväčší podiel v príleve PZI do jednotlivých krajín Euroázijskej únie dosahuje Rusko. Jeho podiel v celkovom objeme prílevu PZI dosiahol v roku 2012 75%. Pri analýze prílevu PZI do Ruska môžeme konštatovať, že vývoj PZI v krajinách Euroázijskej únie bol závislý od toho, aký prílev PZI v danom roku dosiahla Ruská federácia.

Kazachstan mal za sledované obdobie druhé najväčšie zastúpenie v príleve PZI. Jeho podiel dosiahol v roku 2012 22,5% z celkového prílevu PZI do krajín Euroázijskej únie. V roku 2008, kedy PZI v krajinách Euroázijskej únie dosiahli najvyššiu hodnotu (93,88 mld. USD), Kazachstan zaznamenal podiel takmer 18%. Približne 80% zahraničných investorov v Kazachstane pochádza z krajín EÚ. Najnižšie zastúpenie v celkovom objeme PZI dosiahlo Bielorusko. V roku 2012 tvoril jeho podiel 2,2% v celkovom objeme PZI do krajín Euroázijskej únie .

Jednotlivé sektory, ktoré dosiahli v Rusku najväčší podiel v príleve PZI boli za rok 2012: finančné a poisťovacie činnosti s podielom 34,7%. Najväčším investorom v tejto oblasti bolo Švajčiarsko. Ďalej nasledoval sektor obchodné činnosti (veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov)- ktoré zaznamenali podiel 30,7%

a najväčšími investormi v tejto oblasti boli Luxembursko a Cyprus. Výrobné činnosti (predovšetkým ťažba energetických materiálov) dosiahla v celkovom príleve PZI do Ruska podiel 14,8% a medzi najväčších zahraničných investorov v tomto sektore patrili krajiny: Francúzsko, USA, Veľká Británia a Holandsko.

Poradie krajín, ktoré boli poskytovateľmi PZI do Ruskej federácie za rok 2012, je takéto: na prvom mieste sa umiestnilo Luxembursko, ktorý dosiahol 21,4% podiel z celkového prílevu PZI do Ruska, v hodnote 10,8 mil. USD. Táto krajina investovala do odvetvia obchodných činností. Holandsko dosiahlo druhý najvyšší podiel (20,4%) v celkovom príleve PZI do Ruska, investície tejto krajiny smerovali do ťažobného priemyslu.⁷⁴

Medzi najväčších zahraničných investorov v Kazachstane patria krajiny: Holandsko, Švajčiarsko, Čína, Francúzsko, Spojené kráľovstvo UK, Ruská federácia, Taliansko, Kanada. Jednotlivé odvetvia, kde tieto krajiny investujú sú: profesionálne, vedecké a technické činnosti, ťažba nerastných surovín, výrobné činnosti, stavebníctvo, veľkoobchod a maloobchod, oprava motorových vozidiel a motocyklov, finančné a poisťovacie služby.⁷⁵

Priame zahraničné investície Holandska v Kazachstane smerujú predovšetkým do ťažobného priemyslu. Ďalším významným zahraničným investorom v Kazachstane je USA, ktorej prostriedky smerujú do oblasti ťažobného priemyslu, realitného a finančného sektora, profesionálnych a vedeckých činností.

K najväčším zahraničným investorom v Bielorusku patrilo v roku 2013 Rusko, ktorého podiel tvoril 62% z celkového objemu PZI, ktoré táto krajina prijala v danom roku. Na druhom mieste sa umiestnil Cyprus, ktorý dosiahol podiel 11,2% z celkového objemu PZI. Táto krajina investovala do dopravných a finančných činností. Ďalšími investormi v Bielorusku boli: Turecko, ktorého podiel tvoril 3,6%, Rakúsko (3,3%), Holandsko (2,4%) a Nemecko, ktorého podiel dosiahol 1,8%.

⁷⁴ RUSSIAN FEDERATION FEDERAL STATE STATISTICS SERVICE. In *Russia in Figures*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/en/figures/investments/>.

⁷⁵ INVEST IN KAZAKHSTAN. In *Foreign direct investment*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <<http://invest.gov.kz/?option=content§ion=4>>.

Z pohľadu odvetví hospodárstva najviac investícií smerovalo do oblasti obchodu (37,3%), dopravy (28,8%) a priemyslu (20,9%).⁷⁶

Ruské investície v Bielorusku smerujú predovšetkým do oblasti ťažobného priemyslu. Tento fakt potvrdzuje aj to, že Bielorusko exportuje do európskych krajín práve ruskú ropu a plyn. Ďalšími odvetviami kde investuje Rusko sú: finančné činnosti a obchodné činnosti. Ďalším významným investorom v Bielorusku bolo Rakúsko, ktorého prostriedky smerovali rovnako do ťažobného priemyslu a obchodných činností. Priame zahraničné investície Holandska smerujú do ťažobného priemyslu a finančných činností.

⁷⁶ National bank of the republic of Belarus. In *Statistics: Foreign direct investments*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <<http://www.nbrb.by/eng/statistics/ForeignDirectInvestments/>>.

ZÁVER

Medzinárodná ekonomická integrácia je proces, ktorý vedie k vzájomnému a postupnému prepájaniu, prispôbovaniu a zblížovaniu národných ekonomických štruktúr, čo vedie k ich závislosti medzi nimi a k ich postupnej transformácii na novú ekonomickú štruktúru vznikajúceho hospodárskeho komplexu. Ako sme už v bakalárskej práci analyzovali, ekonomická integrácia môže byť prínosná pre členské krajiny, prináša pozitívny efekt vytvárania obchodu, rovnako môže priniesť opačný efekt odvracania obchodu. Ak členské krajiny produkujú rôzne komodity, má to na ich vzájomný obchod pozitívny dopad, v opačnom prípade ak dané krajiny vyrábajú rovnaké komodity, tie si neskôr konkurujú na zahraničných trhoch a význam integrácie sa stráca. Rôzne regióny sveta majú odlišné predpoklady na tvorbu ekonomickej integrácie. V rámci integračných procesov v krajinách strednej Ázie sa po rozpade niekdajšieho Sovietskeho zväzu formovali viaceré ekonomické zoskupenia (SNS, Organizácia ekonomickej spolupráce, Jednotný ekonomický priestor, Ázijsko-tichomorská spolupráca a i.), jedným z nich je aj Euroázijská únia. Štáty Euroázijskej únie sa vyznačujú vysokým bohatstvom nerastných surovín, ktoré vytvárajú vysoký podiel ich vývozu do ostatných krajín sveta. Ako prvý s myšlienkou zjednotiť bývalé štáty Sovietskeho zväzu do jedného celku prišiel kazašský prezident N. Nazarbajev, obnovil ju v roku 2011 jeho ruský náprotivok V. Putin, ktorý zároveň poznamenal, že rozpad bývalého Sovietskeho zväzu bol najväčšou geopolitickou katastrofou 20. storočia. Plánom tohto integračného zoskupenia je priviesť post-sovietske krajiny do jedného celku vedeného Ruskom, ktorý bude vybudovaný na základe existujúcej colnej únie medzi Bieloruskom, Kazachstanom a Ruskom. Euroázijská únia zabezpečí svojim členom odstránenie obchodných bariér, voľný pohyb kapitálu a pracovnej sily medzi jednotlivými krajinami. Jej dlhodobým cieľom je vytvorenie jednotného hospodárskeho priestoru, založenom na princípe vnútorného trhu EÚ. Predstavitelia troch spomenutých krajín podpísali dohodu, aby Euroázijská únia naplno fungovala od roku 2015, rovnako vyjadrili túžbu začleniť do tohto integračného zoskupenia ďalšie post-sovietske krajiny ako sú Arménsko, Azerbajdžan, Gruzínsko, Kirgizsko, Moldavsko, Tadžikistan, Turkménsko, Uzbekistan. Niektoré susedné

krajiny Ruska nie sú ochotné zaviazat' sa k integrácii, pretože je to v rozpore s ich rozhodnutím vybudovať si väzby s Európou. Podľa V. Putina to nie je dobré rozhodnutie, pretože práve Euroázijská únia bude partnerom EÚ v otázkach o vytvorení spoločného hospodárskeho priestoru, ktorý by garantoval členským štátom silnejšie postavenie a umožní im integráciu z oveľa silnejšej pozície. Ako sme už v práci analyzovali, EÚ je najvýznamnejším obchodným partnerom členských krajín Euroázijskej únie. Krajiny Euroázijskej únie vyvážajú do EÚ prevažne nerastné suroviny, čo je zapríčinené predovšetkým vysokým nerastným bohatstvom v týchto krajinách. Na druhej strane, vývoz EÚ do týchto krajín tvoria priemyselné komodity, ako napr.: stroje a dopravné zariadenia, ostatný priemyselný tovar, chemikálie. Najvyššie postavenie spomedzi krajín v integračnom zoskupení dosahuje za sledované obdobie Rusko, ktorého podiel tvorí z krajín Euroázijskej únie viac ako 80% na celkovom obrate zahraničného obchodu s EÚ, z celkového vývozu krajín Euroázijskej únie do EÚ dosahuje Rusko takmer 90% podiel. Medzi najvýznamnejších obchodných partnerov Euroázijskej únie spomedzi európskych krajín patria štáty najmä zo západnej Európy, ako Nemecko, Holandsko, Francúzsko, Taliansko. Zavedením jednotného colného sadzovníka vzrástol aj intraregionálny obchod medzi jednotlivými krajinami Euroázijskej únie o viac ako 30%. Pri analýze priamych zahraničných investícií môžeme konštatovať, že najväčšími investormi v regióne Euroázijskej únie sú vo veľkej miere západoeurópske krajiny (Holandsko, Taliansko, Francúzsko, Luxembursko, Švajčiarsko), ktoré investujú do sektorov ťažobného priemyslu, finančných činností a obchodných činností (veľkoobchod a maloobchod). Napriek tomu, že predpoklady pre tvorbu úspešnej integrácie majú značný vplyv na priebeh vývoju ekonomických zoskupení, nemusia zaručiť jednoznačný úspech. Ako vidieť na príklade Euroázijskej únie, motivácia členov a dodržiavanie spoločných pravidiel je často krát oveľa dôležitejšia.

ZOZNAM POUŽITEJ LITERATÚRY

1. BALÁŽ, P. a kol.: *Alternatívy vývoja európskej integrácie*. Bratislava: EKONÓM, 2008. ISBN 978-80-225-2657-9.
2. BALÁŽ, P. a kol. 2010. *Medzinárodné podnikanie. Na vlně globalizujúcej sa svetovej ekonomiky*. Bratislava: SPRINT 2, 2010. ISBN 978-80-89393-18-3.
3. BAUMGARTNER, B. – GAVALOVÁ, V.: *Medzinárodná ekonomická integrácia rozvojových krajín*. Bratislava: EKONÓM, 2013. ISBN 978-80-225-3641-7.
4. BROADMAN, H. G. 2006. *From disintegration to reintegration*. Washington DC: The World Bank, 2006. ISBN 978-0-8213-6197-9.
5. BRYANSKI, G. 2011. Russia's Putin says wants to build „Eurasian Union“ . *Reuters* [online]. 2011. [cit. 3.10. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.reuters.com/article/2011/10/03/us-russia-putin- Eurasian-idUSTRE7926ZD20111003>>.
6. BUSINESSINFO. *Teritoriální informace- země Bělorusko*. [online]. 2013. [cit. 6.5.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/belorusko.html>>.
7. BUSINESSINFO. *Teritoriální informace- země Kazachstán*. [online]. 2013. [cit. 6.5.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/kazachstan.html>>.
8. BUSINESSINFO. *Teritoriální informace- země Rusko*. [online]. 2013. [cit. 6.5.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.businessinfo.cz/cs/zahranicni-obchod-eu/teritorialni-informace-zeme/rusko.html>>.
9. CARIBBEAN COMMUNITY SECRETARIAT. [online] 2014, [cit. 2014-02-07]. Dostupné na internete: <<http://www.caricom.org/jsp/community/objectives.jsp?menu=community>>.
10. ČIDEROVÁ, D. – SVITANA, R. – VETRÁK, M. 2006. Vybrané pojmy Európskej integrácie. *Informačná kancelária Európskeho parlamentu na Slovensku* [online].

2006. s. 11. Dostupné na internete: <http://www.cpep.sk/fileadmin/Dokumenty/publikacie/Vybrane-pojmy-europskej-integracie__2_.pdf>.
11. DZURIŠ, J. 2013. Euroázijská únia- hrozba alebo príležitosť? In *Nadácia F.A. Hayeka* [online]. 2013. [cit. 7.11. 2013]. Dostupné na internete: <<http://www.hayek.sk/euroazijska-unia-hrozba-alebo-prilezitost/>>.
 12. EURÓPSKA ÚNIA . 2013. *Členské štáty Európskej Únie*. [online]. 2013. [cit. 29.10.2013]. Dostupné na internete:<http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/index_sk.htm>.
 13. EURACTIV. 2012. Euroázijská únia vyvoláva v EÚ otázky. In *Euractiv* [online]. 2012. [cit. 09.07. 2012]. Dostupné na internete:< <http://www.euractiv.sk/obrana-a-bezpecnost/clanok/euroazijska-unia-vyvolava-v-eu-otazniky-019589>>.
 14. EUROPA. 2014. *Partnership and Cooperation Agreements (PCAs): Russia, Eastern Europe, the Southern Caucasus and Central Asia*. [online]. 2014. [cit. 21.3.2014]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/legislation_summaries/external_relations/relations_with_third_countries/eastern_europe_and_central_asia/r17002_en.htm>.
 15. EURÓPSKA ÚNIA. *Členské štáty Európskej Únie*. [online]. 2013. [cit. 29.10.2013]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/index_sk.htm>.
 16. EURÓPSKA ÚNIA. 2013. *Na ceste k členstvu EÚ*. [online]. 2013. [cit. 29.10.2013]. Dostupné na internete: <http://europa.eu/about-eu/countries/on-the-road-to-eu-membership/index_sk.htm>.
 17. EUROPEAN COMMISSION. *EU, Trade in goods with Belarus*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/sepember/tradoc_113351.pdf>.
 18. EUROPEAN COMMISSION. *EU, Trade in goods with Kazakhstan*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2006/sepember/tradoc_113406.pdf>.
 19. EUROSTAT. *Statistics by theme*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/statistics/search_database>.

20. FERNANDÉZ, I. A. – GARCÍA, F. P. – AUSINA, E.T.: *Measuring international economic integration*, Fundación BBVA, 2007. ISBN 9780415166720.
21. INTERNATIONAL ENERGY AGENCY.: *Key World Energy Statistics* . [online]. 2013. [cit. 3.12.2013]. Dostupné na internete: <<http://www.iea.org/publications/freepublications/publication/KeyWorld2013.pdf>>.
22. INVEST IN KAZAKHSTAN. In *Foreign direct investment*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <<http://invest.gov.kz/?option=content§ion=4>>.
23. KAŠŤÁKOVÁ, E. a kol.: *Zahraničnoobchodné vzťahy EÚ s vybranými tretími krajinami II (USA, Kanada, Japonsko, krajiny SNŠ a západného Balkánu)*. Bratislava: EKONÓM, 2010. ISBN 978-80-225-2986-0.
24. KAŠŤÁKOVÁ, E. 2012. *Obchodná spolupráca EÚ s Ruskom*. Bratislava: EKONÓM, 2012. ISBN 978-80-225-3538-0.
25. LACINA, L. a kol. *Učebnice Evropské integrace*. 3. vyd. Brno: Barrister & Principal 2011. ISBN 978-80-87474-31-0.
26. LIBMAN, A. - USHKALOVA, D.: *Foreign trade effects of the Customs Union between Belarus, Kazakhstan and Russia*. In *Central Asia Program* [online]. 2013. [cit. 8.05. 2013]. Dostupné na internete: <http://037eabf.netsolhost.com/wordpress/wp-content/uploads/2013/10/Economic_Papers_8_May_2013.pdf>.
27. LIPKOVÁ, Ľ. a kol. *Európska únia*. Bratislava : Vydavateľstvo Sprint dva, 2011. ISBN 978-80-89393-33.
28. MAMAI, A. Business notes: Belarusian Foreign Trade. In *Belarus Project*. [online]. 2013. [cit. 21.01.2013]. Dostupné na internete: <http://belarus-project.eu/2013/01/belarusian_foreign_trade/>.
29. MINISTERSTVO HOSPODÁRSTVA SR. *Informácia o stave implementácie colnej únie Ruska, Bieloruska a Kazachstanu a zmenách očakávaných v roku 2011*. [online]. 2011. [cit. 1.1. 2011]. Dostupné na internete: <<http://www.economy.gov.sk/9352-menu/138585s>>.
30. MOGILEVSKII, R. Customs Union of Belarus, Kazakhstan and Russia: Trade Creation and Trade Diversion in Central Asia in 2010- 2011. In *University of Central*

- Asia*. [online]. 2012. [cit. 23.10.2012] s.14 . Dostupné na internete: <<http://www.ucentralasia.org/downloads/UCA-IPPA-WP12-TradeCreationAndDiversification-Eng.pdf>>.
31. NATIONAL BANK OF THE REPUBLIC OF BELARUS. In *Statistics: Foreign direct investments*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <<http://www.nbrb.by/eng/statistics/ForeignDirectInvestments/>>.
32. OECD. The "Marshall Plan" speech at Harvard University, 5 June 1947. In *OECD*. [online]. Dostupné na internete: <<http://www.oecd.org/general/themarshallplan/speechatharvarduniversity5june1947.htm>>.
33. OFFICE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE, 2014. North American Free Trade Agreement. [online] 2014, [cit. 2014-02-07]. Dostupné na internete: <<http://www.ustr.gov/trade-agreements/free-trade-agreements/north-american-free-trade-agreement-nafta>>.
34. OFFICE OF THE UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE, 2014. Southern African Customs Union. [online] 2014, [cit. 2014-02-07]. Dostupné na internete: <<http://www.ustr.gov/countries-regions/africa/regional-economic-communities-rec/southern-african-customs-union-sacu>>.
35. PIAZOLLO, D.: *The integration process between Eastern and Western Europe*. Heidelberg: Springer- Verlag Berlin, 2001. ISBN 978-3-540-41897-9.
36. RUSSIAN FEDERATION FEDERAL STATE STATISTICS SERVICE. *Russia in Figures*. [online]. 2014. [cit. 25.3.2014]. Dostupné na internete: <http://www.gks.ru/wps/wcm/connect/rosstat_main/rosstat/en/figures/activities/>.
37. SOUTHERN AFRICAN CUSTOMS UNION. [online] 2014, [cit. 2014-02-07]. Dostupné na internete: <<http://www.sacu.int/index.php>>.
38. ŠÍBL, D. - ČIDEROVÁ, D. - MOGYOROSIOVÁ, Z.: *Integračné procesy v Európskej únii*. Bratislava: EKONÓM, 2005. ISBN 80-225-2041-1.
39. TINBERGEN, J.: *International Economic Integration*. Amsterdam: Elsevier, 1954. ISBN 9780415166720.

40. THE WORLD BANK, *Foreign direct investment*. [online]. 2014. [cit. 29.3.2014]. Dostupné na internete: <<http://data.worldbank.org/indicator/BX.KLT.DINV.CD.WD>>
41. TREND. 2013. *Putin sa opäť pokúša Ukrajinu odstrániť od Európy*. [online]. 2013. [cit. 23.08. 2013]. Dostupné na internete:<<http://ekonomika.etrend.sk/svet/putin-sa-opat-pokusa-ukrajinu-odstrasit-od-euroopy.html>>.
42. VARSHALOMIDZE, T. 2013. Russia's *Putin* battles for his Eurasian dream. *Aljazeera* [online]. 2013. [cit. 6. 10. 2013]. Dostupné na internete: <<http://www.aljazeera.com/indepth/features/2013/09/russia-putin-battles-for-his-eurasian-dream-2013929510830290.html>>.
43. VINER, J.: *The Customs Union Issue*. New York: Lancaster Press Inc., 1950. ISBN 978-0199756124.